

Dr. Takáts Ágoston

**EGY LEHETSÉGES ALTERNATÍV
GONDOLKODÁSI RENDSZER
SZÁRMAZTATÁSA**

2005-2007.

Tartalom

Általános bevezetés.	4
1. A megismerés posztulátum-rendszere és hármas absztrakciós-szintje	8
2. A matematikai struktúrákban való gondolkodás.	9
3. Az energetikai axiómarendszerre való visszavezethetőség	10
3. 1. Az axiómarendszerekről általában.....	10
3. 2. Az energetikai axiómarendszer mibenléte és felépülése.....	11
4. A statisztikai felfogás alkalmazása a gondolkodás egész területén.	14
5. A fejlődés általános törvénye és a fejlődési valószínűség	15
5. 1. A fejlődés elvének megközelítése és megfogalmazása.....	15
5. 2. A fejlődés lépcsőfokai.....	16
6. Az értelmes-élet, mint a tudatos és szabad erkölcsi személyiség, valamint az emberi méltóság forrása.	16
6. 1. Az értelmes-élet, mint biológiai, pszichikai és erkölcsi valóság.....	16
6. 2. Az értelmes-élet, mint ontológiai valóság, egyszeri és megismételhetetlen.	17
7. A teljes-spektrumú lét- és értékrend, a fejlődés transzcendens elve	18
7. 1. A lét és az érték, a létrend és az értékrend.	18
7. 2. A teljes-spektrumú lét- és értékrendet a következőképpen fogalmazhatjuk meg:	19
7. 3. A transzcendens fejlődés-elve.	20
8. Az alternatív gondolkodásmód és a mai világ viszonya.	21
8. 1. A jelenlegi gondolkodásmód jellemző vonásai.	21
8. 1. 1. Az egyetemes tekintély hiánya és a szak-barbarizmus.	21
8. 1. 2. A nyomtatott szó inflációja.....	22
8. 1. 3. A tudomány „tisztességének” és a kimondott szó „szentségének” inflációja.	22
8. 1. 4. „Szubkultúrák” és a tudomány területeinek újrafelosztása.	22
8. 1. 5. Tudományos „szak-zsargon” és egyes tudományok „misztifikálása”.	23
8. 2. Az alternatív gondolkodásmód konfliktusai.....	24
8. 2. 1. A gondolkodási stílus tehetetlenségi ereje és a korrekció hiánya.....	24
8. 2. 2. Az új magyarázatoktól való irtózás.....	24
8. 2. 3. A törvények „örök változhatatlansága” és a sorozatos visszakoázások.	25
8. 2. 4. Az alternatív gondolkodásmód konfliktusai az egyházi tudományokkal kapcsolatban.....	25
8. 2. 5. „Isten kiszorulása” a tudományokból.....	26
9. Az alternatív gondolkodásmód jelenlegi reménytelen helyzete	27
Befejezés	29

MELLÉKLETEK AZ ALTERNATÍV GONDOLKODÁSI RENDSZER SZÁRMAZTATÁSÁHOZ.....	30
I. sz. Melléklet: A TERMÉSZETTUDOMÁNYOK ÉS AZ ISTENBIZONYÍTÉKOK.....	30
1. A filozófiai gondolkodásmód és az axiomatikus tudományok.....	31
2. Az ismeretelméleti posztulátumok és a megismerés folyamatai.	33
3. Az úgynevezett „természettudományos” Isten-bizonyítékok és azok kritikája.	34
II. sz. Melléklet A SCHOLASZTIKA FILOZÓFIA mint a mai problémák megfogalmazására és a továbbfejlődésre nem alkalmas zárt rendszer.	39
1. A scholasztika zártrendszerre vált, mely határait rendszerén belül hordja.	39
2. A scholasztika axiómarendszere kétségessé vált.....	39
3. A scholasztika axiómarendszere – és az abból következő tételek – által támasztott követelmények a következők.....	40
4. A scholasztika axióma-rendszerének segítségével leírhatatlan és értelmezhetetlen elvek, fogalmak, melyek a modern természettudományokban ténylegesen létező valóságok.	40
5. Szinte legjelentősebb nehézséget a scholasztika „szubsztancia és akcidencia tana” és annak tartalma jelenti a modern természettudományok vonatkozásában.	41
III. Melléklet.....	43
Az energetikai axiómarendszeren nyugvó RENDSZERELMÉLET mint jelenleg legalkalmasabb gondolkodási rendszer az ISTEN megközelíthető tulajdonságainak tükrözésére ...	43
1. Az ELSŐ ISTENI SZEMÉLY: az ATYA.	44
2. A MÁSODIK ISTENI SZEMÉLY: a FIÚ.....	46
3. A HARMADIK ISTENI SZEMÉLY: a LÉLEK.....	48
4. A HÁROM ISTENI SZEMÉLYT A SZERETET KAPCSOLJA ÖSSZE EGY-ISTENNÉ.	50

Általános bevezetés.

Theilhard de Chardin nyomán új irány vette kezdetét a keresztény filozófiában. Chardin gondolkodását követve felfedezték, hogy az ember természeti-jelenség, tehát transzcendens relációit megelőzően alapvető és szoros szubtranszcendens – vagyis természetes – kapcsolatainak vannak, melyek révén részese és része az anyagi valóságnak. – Megpróbálták – Chardin gondolatmenetét követve – ebből az alapállásból vizsgálni az embert. Kezdetben Chardin iskolateremtő ereje pár év alatt szinte csodát művelt: munkáit valamennyi kultúrnyelvre lefordították, több százezres példányban nyomtatták ki, munkássága szinte új alapot teremtett a keresztény gondolkodásban, és hatása alól a nem-kereszténygondolkodók sem tudták kivonni magukat. – A kezdeti lendület azonban az óta, a Theilhard de Chardin halálát követő négy és fél évtized alatt, fokozatosan lelassult, és ma már mind kevesebbet találkozhatunk Chardin nevével és gondolataival.

A Chardin-féle filozófia látszólagos csődjének okai – a bizonyos, letagadhatatlan belső ellentmondásokon túl – talán az alábbiakban keresendők.

- A Chardin-követők első része teljesen antropocentriskussá vált, mert nem értette meg Chardin mély és alapvető gondolatait – a fejlődés emberre történő irányultságán túl – az emberi fejlődés transzcendens távlatait.
- A Chardin-követők második része – valószínűleg túlzott tekintélytiszteletből – nem merészelt túllépni mesterén, holott ezt a rohamosan fejlődő természettudományok, és a folyamatosan változó valóság megkövetelte volna.
- A Chardin-követők harmadik és legnagyobb része közel sem rendelkezett annyi természettudományos ismerettel, mint Chardin magas biológiai és paleontológiai tudása, és egyáltalán nélkülözték a chardini intuitív invenciót.

X X X

Mikor Theilhard de Chardin műveit olvastam, megragadott az írások dinamizmusa, a világ – s benne az ember – anyagi és biológiai egysége, a természeti-jelenségek szintetikus együttlátása. – Nagyon zavartak azonban a következők.

- A természettudományos egzaktitás hiánya, amennyiben mondanivalóját tények helyett – jórészt – képekben, hasonlatokban, nagyvonalú és magával sodró víziókban fejezi ki, és támasztja alá, és az alapvető fizikai alternatívák, mint a szimmetriák és a megmaradási-elvek, keresése és felhasználása helyett – holott fizikus is volt – megelégszik az intuitív ráérzéssel, mely összhangban van hallatlanul nagy biológiai és paleontológiai tudásával.
- Pánbiológizmusa, amennyiben az egész evolúciót, és benne az ember: a „homo sapiens” kifejlődését csupán és kizárólag biológiai alapon magyarázza, s még az élettelen világ fejlődésében is elővételez valamiféle „kvázi-biológiai” elvet.
- Az általa megalkotott természettudományos képben a természetnek önmagán túlmutató teleológiáját – teremtett voltát és Istenre irányulását – és a természetes evolúció konvergenciáját egy természetén kívüli OMEGA-pont felé. Továbbá ezen – a mindent magában egyesítő OMEGA-ponton: Krisztuson keresztül a természetnek és az evolúciónak beépítése egy filozófiai és teológiai rendszerbe.

Meggyőződésem ugyanis, hogy a természettudományos világgép alapját csakis a természettudományos – elsősorban a fizikai – alternatívák képezhetik. Ugyancsak meggyőződésem, hogy a természettudománynak és a természettudományos kutatásnak nem tárgya az Isten és a természetén túli transzcendencia.

Az azonban világossá vált előttem, hogy új természettudományos világgép megismerésére és megfogalmazására van szükségünk, melyben a lehető legmélyebben fekvő alternatívák segítségével tárhatók fel az alapvető természettörvények, s ezek az anyagi valóságban végig érvényesülve a fejlődést eredményezik. – Így jutottam el az energia és entrópia dualitásához, mely számomra az anyagi világban megnyilvánuló egységes fejlődési-elv forrásává vált.

Maga a fejlődés minden szinten a rendezett összetevődés – a komplexifikálódás – útján megy végbe. Koncentrált energiák hatására növekszik a rendszerekben a továbbfejlődési valószínűség, a küszöb-energiaszintek átlépésével pedig magasabb energiaszinten, rendezettebb állapotban a fejlődés újabb és magasabb lehetősége nyílik meg a rendszerek, a természeti-jelenségek előtt. – Továbbmenve: az információelméleten és a kibernetikán keresztül történő transzformációk segítségével ugyanez fogalmazható meg a pszichikai energiákra és pszichikai rendszerekre vonatkozóan is.

A felépülés tehát energia-koncentráció hatására megy végbe, a stabilizálódás és lebomlás viszont a rendszerek entrópia-tartalmának növekedése révén jön létre.

A természetben mindig adott a nagyobb- és kisebb-ellenállás iránya. – A többlet-energiahatást, a többlet-munkát igénylő út: a fejlődés felé mutat. Ugyanakkor a kisebb-ellenállás iránya, vagyis a kevesebb energiahatást és munkát, vagy ezeket egyáltalán nem igénylő út: a stabilizálódás, a visszafejlődés, a lebomlás irányába viszi a rendszert. – És ez így van az egész természetben, a fejlődés minden fokán, tehát az embernél is: az ember teljes biológiai szubsztrátumát és tudati-erkölcsi életét is beleértve. A nagyobb-ellenállás irányát csak koncentrált energiák bevitelével és hasznosításával követhetjük. Ez a nehezebb út, de a fejlődés a cél! És embernek lenni – többek között – a fejlődés tudatos vállalását is jelenti.

X X X

Visszatérve a Chardin-féle filozófia viszonylagos csődjéhez, azt kell megállapítanunk, hogy Teilhard de Chardin művét csak az tudja folytatni, aki – a természettudományok és a valóság fejlődését követve – bátran túllép Chardin koncepcióján, matematikailag és fizikailag alapozza meg rendszerét, kiegészíti azt az információelmélet és kibernetika eredményeivel, így teszi belsőleg ellentmondásmentessé, külsőleg pedig átfogóvá és nyitottá, melyre teljes értékű rendszerelmélet épülhet. – Mindezeket előrebocsátva léphetünk csak tovább.

Munkám célja az, hogy az emberi objektív tájékozódás előmozdítására, és az egységes keresztény gondolkodásmód felé vezető utak feltárásához olyan alternatív gondolkodási rendszer származtatását és körvonalazását mutassam be, mely a következőket tartalmazza.

– Meghatározza a természet struktúráit és struktúraszintjeit, azokat megfogalmazza a matematika és a modern természettudományok segítségével.

– Megállapítja azok alapvető törvényszerűségeit, összefüggéseit, egymáshoz való viszonyát.

– Lehetővé teszi ez által az ember és a többi természeti-jelenség együttlátását és koordinálását.

– A transzcendencia fogalmának megközelítésével, és ellentmondásmentes lehetőségének igazolásával teljessé teszi a lét- és értékrendet.

– A nyitott-rendszer fogalmának bevezetésével – az információelmélet segítségével – igazolja az energetikai alapon nyugvó alternatív gondolkodási rendszer nyílt-rendszer voltát, és így tartalmazza a továbbfejlődés lehetőségét és valószínűségét.

Ez az alternatív gondolkodási-rendszer nem képez iskolát. – Bár Theilhard de Chardin gondolkodási-rendszerétől indul, de attól lényegesen eltér, és azon – meggyőződésem szerint – túlmutat.

Nincs történelme, és valószínűleg nem is lesz. – Okait a következőkben látom.

– Egyrészt az egyháziaktól távol eső matematikai és természettudományos fogalmi-rendszerrel dolgozik.

– Másrészt a jelenleg meglevő filozófiai rendszer viszonylagos stabilitása nem tesz kívánatossá olyan alternatív-rendszert, amely ezt a viszonylagos stabilitást kérdésessé teszi.

– A világi tudományok pedig – többek között a bölcelet, pszichológia, szociológia – mivel agyon szakosodtak, továbbá jelenleg az adatgyűjtés analitikus állapotában vannak, eleve elutasítanak egy olyan szemléletmódot, amely kifejezetten a szintetikus együttlátásra törekszik.

Így munkám eddig sehol sem kapott nyilvánosságot. – Hogy aztán a jövőben mi történik?... Elárulhatom: nem vagyok optimista!...

Ezt az általános bevezetést egy vallomással szeretném befejezni.

– Vallom, hogy a természettudomány nem bizonyít Isten ellen, bár természettudományos isten-érvet magam sem fogadok el. – De vallom, hogy ezen alternatív-gondolkodásmód mellett és segítségével el lehet jutni a transzcendencia – a természetfölötti – megközelítéséhez, megfogalmazásához, és ellentmondásmentes lehetőségének igazolásához. – Azonban Isten létének bizonyítása és ennek a bizonyosságnak ésszel és törekvéssel való megragadása csakis a transzcendens-információn keresztül: a Kinyilatkoztatásba vetett hit útján lehetséges.

ENERGETIKAI AXIÓMARENDSZEREN FELÉPÜLŐ RENDSZERELMÉLET

Úgy mondják, hogy a XX. század a tudományok forradalmának százada.

Valóban: a természettudományok hatalmas lendülettel egyetlen nagy, szerteágazó és egymást átfedő folyamattá váltak, ahol már nem lehet meghatározni a fizika, a kémia, a biokémia, a biológia határait, mert egymásba folynak. – Ezen a nagy forradalmon belül megindult és elképzelhetetlen módon kitágult a fizika forradalma, melyet követett a kémia és biokémia, majd a biológia forradalmának kezdete és kiszélesedése. – Hogy hol van, hol lesz ennek a határa? – Még elképzelni sem tudjuk. Hiszen – ellentétben a XIX. század természettudományos kutatásaival, ahol egymás után „pipálták ki” a megoldott problémákat – az új, rohamos fejlődésben egy kérdés megoldása 15-20 új kérdés kiinduló pontjává válhat.

Közben a matematika új ágai fejlődtek ki, és ezeknek a fizikai, kémiai és biológiai rendszerekre történő alkalmazásával teljesen új tudományágak születtek: információelmélet és informatika, kibernetika, számítástechnika, majd internet-technika, és fejlődtek ki hallatlan gyorsasággal. – Nyomukban, és a fizikai-kémiai kutatások nyomában, a szellemtudományok területén is forradalmi változások indultak meg. A történelem- és nyelvtudományokban megszületett az egzakt forráselemzés és forráskritika, kormeghatározás természettudományos és kritikai módszerei, az összehasonlító nyelvtudományok területén pedig a számítógépes és matematikai elemzés... Kísérleteznek számítógépes zeneelemzéssel, holografikus szín- és formaelemzéssel... És még ki tudhatja, hogy a tudomány és művészet milyen területeit és milyen mértékben tudják, és fogják még bevonni a forradalmi fejlődés és változások körébe?...

De ez a – joggal – ugrásszerűnek mondható fejlődés nem hozta meg eddig az Etika forradalmi fejlődését, mely a jelen helyzetben az erkölcsi jót egyértelműen megfogalmazná és az ember erkölcsi magatartását, magatartásformáit, magatartásváltozásait a jelen változó valóságához helyesen igazítaná. – És még kevésbé járt együtt ezzel a fejlődéssel az emberi gondolkodás fejlődése. Vagyis: a tudományok forradalma nem hozta magával az erkölcsiség és gondolkodásmód forradalmát!

A mai élet és benne a tudományok tele vannak váratlan, és előre ki sem számítható változásokkal. Ezeket – a lehetőség szerint – nyomon követni, tudományos szemléletünkben a változó világhoz alkalmazkodni, de olyan objektív módon, hogy az egyúttal korrigáló, előrejelző és előremutató alkalmazkodás legyen, ide már nem látom elegendőnek a jelenleg tapasztalható szemlélet- és gondolkodásmódot. Itt látom használhatónak ezt az alternatív-gondolkodásmódot, melynek néhány – általam megközelíthető – vonását és elirányító szempontját szeretném most csokorba kötni. – Hogy ez nem történhet bizonyos fokú elfogultság nélkül, azt természetesnek tartom, hiszen az alternatív-gondolkodásmód kialakításában, jelenlegi formában történő megfogalmazásában közrejátszott és jelentős szerepet töltött be alapképzettségem és általános szemléletmódom, egyszersmind Dr. Szőkefalvi Nagy Béla akadémikus, matematika-professzorom, valamint Dr. Endrédy Vendel zirci apát – szintén matematikus, fizikus és filozófus, mint jómagam – akiktől a matematikusi gondolkodást megtanultam, és akiktől életükben állandó biztatást kaptam munkám folytatására.

1. A megismerés posztulátum-rendszere és hármasszintje.

A tudományos megismerés vonatkozásában – ismeretelméleti szempontból – olyan alap-
tényekből kell kiindulnunk, melyek kritikailag nem kielégítőek, és bizonyíthatatlanok. Helyt-
álló voltukat azonban el kell fogadnunk, különben megismerésünk minden egyes tényénél fel
kell vetnünk az objektív realitásnak való megfelelés kérdését.

Éppen ezért megismerésünk posztulátum-rendszerét a következők szerint fogalmazhatjuk
meg.

- Létezik objektív valóság.
- Az objektív valóság megismerhető.
- Értelmünk alkalmas az objektív valóság megismerésére, az ismeretek tárolására, felhasználására és továbbadására.
- Az emberiség – történelme folyamán – merített már objektív ismereteket a valóságból.
- Léteznek, felismerhetők és megfogalmazhatók, továbbá felhasználhatók olyan információ-
elméleti kritériumok, melyek segítségével a megismerés torzulásai felismerhetők és kiszűr-
hetők, így biztosítható az ismeretek torzulszentes tárolása, felhasználása és továbbítása.
- A megismerés egész folyamata során, mind a megismerés tárgyát képező valóságban, mind
a megismerés folyamataiban jelenlevő határozatlanság következtében csak hipotetikus bizo-
nyosságról és annak megismeréséről beszélhetünk.

Meg kell azonban jegyezni: mindez nem képezheti akadályát a tudományos megismerés-
nek, csak kijelöli annak valószínűségi korlátait. – Ugyancsak meg kell állapítanom: a gondol-
kodás folyamata során logikailag fel kell tételeznünk az azonosság-, az ellentmondás- és az
elégséges alap klasszikus elveit, és ezeket a matematikai logika szempontjából is evidensként
kell elfogadnunk. De csak logikai szempontból! – Mindez azonban nem érinti a megismerés
posztulátum-rendszerét, mely ismeretelméletileg továbbra is bizonyíthatatlan marad.

(Megjegyzés: Matematikai-logikát mondtam, nem pedig arisztotelészi-logikát. – A kettő
között az a különbség, hogy a kétértékű arisztotelészi-logikához egyszerűbb – kétértékű –
Boole-algebra rendelhető hozzá, mint a háromértékű matematikai-logikához. – A következők-
ben logika alatt mindig a matematikai-logikát értjük.)

A megismerés posztulátum-rendszerének elfogadásával és felhasználásával – a matematikai-
logika bizonyítási módja segítségével – építhető fel a megismerés hármasszintje,
melyeken teljes emberi tudásunk, és minden emberi tudomány elhelyezhető.

– A megismerés első absztrakciós-szintje a tapasztalatból közvetlenül levezethető leíró tu-
dományokat fogja át. – Fő jellemzője az, hogy a tapasztalati tények első absztrakciójának – a
tapasztalati elvonatkoztatásnak – segítségével alkot fogalmakat, ítéleteket, von le következtetéseket,
állapít meg törvényszerűségeket. – Idetartoznak az u. n. gráfia-tudományok, mint:
geográfia, biográfia, hisztográfia, szociográfia, stb.

– A megismerés második absztrakciós-szintje a logikával levezethető okkereső tudományokat
fogja át. – Fő jellemzője az, hogy az első absztrakciós-szint adatbázisából, mint kiindulási
adathalmazból, a második absztrakció – a logikai elvonatkoztatás – segítségével alkot fogal-
makat, ítéleteket, von le következtetéseket, állapít meg törvényszerűségeket, melyek bármikor
visszavezethetők – az első absztrakciós-szinten keresztül – a tapasztalati tényekre. – Idetartoz-
nak az u. n. lógia-tudományok, mint: geológia, biológia, hisztológia, szociológia, stb.

– A megismerés harmadik absztrakciós-szintje a rendszerelméleti műveletekkel levezethető rendszerelméleti tudományokat fogja át. – Fő jellemzője az, hogy a második absztrakciós-szint adatbázisából, mint kiinduló adathalmazból, a harmadik absztrakció – a rendszerelméleti elvonatkoztatás – segítségével alkot fogalmakat, ítéleteket, von le következtetéseket, állapít meg törvényszerűségeket, melyek bármikor visszavezethetők – a második- és első absztrakciós-szinten keresztül – a tapasztalati tényekre. – Ezek az u. n. szófia-tudományok, mint: filozófia, történetbölcselet, erkölcsbölcselet és egyéb rendszerelméleti tudományok.

A megismerés mindhárom absztrakciós-szintje – a tapasztalati tényekben és az absztrakciós-folyamatokban jelenlevő határozatlanság miatt – csak hipotetikus bizonyosságokat, és azok megismerésének valószínűségét tartalmazzák. Mindez azonban nem képezi akadályát sem a megismerésnek, sem a tudományokkal való foglalkozásoknak, csak megvonja azok valószínűségi határait. – Éppen ezért ez a valószínűségekben való gondolkodás és a hipotetikus bizonyosság, minden esetben megvonja nemcsak tudományos kutatásainknak, hanem maguknak, a tudományainknak is a korlátait.

Így válik gondolkodásunk első alap-pillérévé a megismerés posztulátum-rendszere és hármas absztrakciós-szintje.

2. A matematikai struktúrákban való gondolkodás.

A matematika jó ideje már nem a mennyiségek szaktudománya, hanem a kapcsolatok, relációk, struktúrák interdiszciplináris – a különböző szaktudományokat megalapozó és segítő – tudománnyá vált. – Ágai átfoghatják a tudomány és tudás egész területét: matematikai és matematikai-logikai műveletek nélkül nincs objektív megismerés, nem létezhetnek a megismerés absztrakciós-szintjei, és azokon felépülő tudományok, a természettudományoktól a szellemi tudományok jó részén keresztül egészen a rendszerelméleti tudományokig.

A leglényegesebb és általánosan alkalmazható matematikai műveletek a következők.

- A relációk, úgy, mint az azonossági-, egyenlőségi-, rendezési- és tartalmazási-relációk.
- A relációkból következő alapvető és lényeges kapcsolatok: a visszavezethetőségi-, a hozzárendelési-, összefüggési- és felépülési-kapcsolatok.
- Függvény-kapcsolatok, mint a relációk és kapcsolatok speciális csoportja, valamennyi – konkrét és absztrakt – formájukkal, a függvény-terek, esemény-terek elméletével és azok alkalmazásával.
- A modellek alkotása, reprezentációja, megfeleltetése, a modellek alkalmazása és leképezése, modellekkel való egyéb műveletvégzések.
- A struktúrák alkotása, vizsgálata, alkalmazása és leképezése, magasabb rendű struktúrák és struktúraszintek alkotása, a struktúrákon különböző műveletek – unió, interszekció, diszjunkció, stb. – és transzformációk végrehajtása.

A struktúrákban – alacsonyabb és magasabb műveletekkel összekapcsolt jól rendezett halmozokban – való gondolkodás kifejlesztése a modern matematika egyik legnagyobb eredménye.

– Minden rendszert, amelynek rendezett elemeit valamilyen művelet kapcsol össze: struktúrának nevezhetünk. Bármely természettudományról, vagy szellemi tudományról, vagy azok jelenségeiről legyen szó. – A struktúra annál magasabb rendű, minél magasabb rendű művelet kapcsolja össze a rendszer jól rendezett elemeit, és ezek az elemek a lét- és értékrendben minél magasabb helyet foglalnak el.

A struktúrák egyben modellek is, tehát érvényesek rájuk a modellekkel végezhető műveletek szabályai: leképezhetők más struktúrákba; más struktúrákkal egységesült struktúrák hozhatók létre; felépítésben és rendeltetésben hasonló struktúrákból struktúraszintek állíthatók elő, mely struktúraszinteken azonos törvényszerűségek érvényesek valamennyi struktúrára.

A természettudományokban így fogalmazhatunk meg

- prébiológiai struktúraszintet a pusztaléttel rendelkező fizikai, kémiai és biokémiai rendszerek számára;
- biológiai struktúraszintet az élő szervezetek és azok különböző fajai számára;
- tudati struktúraszintet az ember, kultúrája és társadalma számára.
- erkölcsi struktúraszintet az ember és emberi közösségek erkölcsi magatartásának, viselkedésmódjának, egyáltalán az erkölcsiségének minősítésére.

Sőt a struktúrák és a struktúraelemzés segítségével még a transzcendens – természetfölötti – struktúrák ellentmondásmentes lehetőségét is meg lehet fogalmazni.

A matematikai gondolkodásmódhoz – a struktúraalkotás és struktúraelemzés keretén belül – hozzátartozik a halmazelmélet, a csoportelmélet, valószínűségi elméletek, továbbá az információelmélet és a vezérlélmélet – vagyis: a kibernetika – teljes matematikai apparátusával.

Valójában így képezi a struktúrákban való gondolkodás a modern matematika csúcsát, egyben az alternatív gondolkodásmódnak második alappilléret.

3. Az energetikai axiómarendszerre való visszavezethetőség.

3. 1. Az axiómarendszerekről általában.

Az axiómarendszer olyan alapvető állítások – axiómák – összessége, amelyre valamely elmélet, vagy tudomány épül. Maga az axióma olyan alapvető állítás, amely – pl. a matematika területén – adott rendszerben bizonyítás nélkül fogadható el, a természettudományokban azonban vagy maga az igazolt természettörvény, vagy pedig arra közvetlenül visszavezethető. – Az axiómák olyan igazságok, amelyeket a tudomány adott fejlettségi fokán evidens igazságként fogadunk el. – A továbbiak során: az axiómarendszerből kiindulva, a matematikai-logika bizonyítási módszerének alkalmazásával, vezethetők le a tudomány – adott elmélet – összes többi állításai: a tételek.

Az axiómarendszerrel szemben támasztott szokásos követelmények a következők.

- Függetlenség, vagyis egyik axióma sem vezethető le a többi axiómából tételként.
- Ellentmondás mentesség, vagyis az axiómákból egyszerre és ugyanakkor nem bizonyítható egy állítás és annak tagadása.
- Viszonylagos teljesség, vagyis az axiómarendszer legyen annyira bő, hogy segítségével a tudományág mindenkori tényanyagával kapcsolatos józanul felvethető kérdés eldönthető legyen. – (Megjegyzés: Azért beszélünk csak viszonylagos teljességről, mert – a Gödel-tétel bizonyítása szerint – egyetlen axiómarendszerben sem dönthető el az összes felvethető kérdés.)

Minden szemléletmód, mely az emberi tájékozódást szolgálja, megalkotja a maga axiómarendszerét, és annak axiómáiból kiindulva, azokra épülve kísérli megfogalmazni:

- az embert, magát feltétel-, cél- és közegrendszerével;

- továbbá az embert körülvevő valóságot;
  - a valóságról és az elképzeltről szóló emberi tudományokat;
- azokat igyekszik egymással összerendezni, és magával, az emberrel összefüggésbe hozni.

Így születnek meg a különböző axiómarendszerek, és a rajtuk felépülő – többé vagy kevésbé összefüggő – szemléletmódok. Ilyenek lehetnek a következők.

- A térbeliség axiómarendszere, mely a térbeli axiómákat, az ember adott térbeli szituációját, földrajzi és környezeti adottságait veszi alapul.
- Az időbeliség axiómarendszere, mely az ember történetiségéből és időbeli dinamizmusából indul ki.
- A létbeliség axiómarendszere, melynek kiindulási alapja a független, és mások által hozzá sem férhető egzisztencia, végállomásai pedig az egzisztencializmus végletes formái.
- A személyiségbeli axiómarendszer, mely az emberi személyiség – sokszor szubjektív és erősen vitatott – jegyeiből építi fel az elirányulás szemléletmódját.
- A társadalmasság axiómarendszere, mely az individuál-humanizmus elvetésével jut el a szociál-humanizmus, objektíve ugyan magasabb-rendű, de egyoldalú szemléletmódjához.

(Megjegyzés: Természetesen még más axiómarendszerek is képezhetik az emberi tájékozódás alapját, melyek részben vagy egészben függetlenek lehetnek fenti axiómarendszerektől, illetve azok kombinációiból képezhetők.)

Fenti axiómarendszereknek – úgy tűnik – alapvető hibája az, hogy magából az emberből indulnak ki, holott az ember: természeti-jelenség, létében és feltételrendszerében beépülve a természetbe, csupán cél- és eszközrendszerében haladja meg azt, mert céljában és eszközeiben a szubtranszcendens és a transzcendens lét egységét képviseli. – Ha az objektív tájékozódás előmozdítására kívánunk szemléletmódot kialakítani, akkor a természetbe és a létbe ágyazott alapvető alternatívákból kell axiómarendszerünket megalkotnunk.

3. 2. Az energetikai axiómarendszer mibenléte és felépülése.

Tekintettel arra, hogy – mint látni fogjuk – az energetikai axiómarendszer axiómái alapvető természettörvényekre vezethetők vissza, a természettörvények alapját pedig – mint végső alternatívák – a szimmetriacsoportok képezik, a szimmetriákkal kapcsolatban három megjegyzést kívánok tenni jelen a problémakör bevezetéseként.

1. Megjegyzés.

Wigner Jenő – Nobel-díjasunk – szimmetria-felosztása a következő:

- geometriai szimmetriák;
- dinamikai szimmetriák;
- keresztezési – „crossing” – szimmetriák.

Ezekből – jó közelítéssel – levezethető valamennyi megmaradási-tétel. Szerinte azonban közel sem ismerünk valamennyi szimmetria-elvet, ennek következtében a megmaradási-tételek között is – nagy valószínűséggel – lehetnek hézagok, amelyek még kitöltésre várnak.

2. Megjegyzés.

Megfontolandó G. F. von Weizsacker állítása, mely szerint a természet alapvető szimmetriáit nem tehetjük igazolás nélkül axiómarendszer alapjává. – Elgondolása szerint: ebből kiindulva a KOSMOS kezdeti állapotában, amikor az anyag végtelenül kicsiny térrészre tömörült, valójában nem is beszélhetünk térbeli szimmetriáról. Legkézenfekvőbb az SU (2) unitér-csoporttal való megközelítés, minthogy az anyag

- vagy plazmaállapotban levő protonok és elektronok tömegéből,
- vagy neutronból és annak gerjesztett állapotából: hiper-plazmából,
- vagy pedig kvarkokból állt.

Mindhárom csoportnak vagy kiinduló állapota, mint a kvarkok esetében, vagy megjelenési állapota, mint a plazmák esetében, az SU (2) unitér-csoport.

Így eredetileg vagy már alapvető dublettek, vagy pedig azzá alakultak át, és az alapvető dublett lett első megjelenési formájuk. – Csak ezt követően alakulhattak át magasabb-rendű csoportokká – SU (3), SU (6), SU (8) csoporttá – és ezek révén jelentek meg az elemi részecskék hármass-, nyolcas-, tízes-csoportjai.

C. F. Weizsacker nyomán indokoltnak tűnik alapvető szimmetria-csoportként az SU (2) unitér csoport felvétele. – A természetben megnyilvánuló térbeli-, dinamikai- és crossing-szimmetriák így csupán másodlagos, esetleg harmadlagos megjelenési formák.

3. Megjegyzés.

A csupán közelítőleges szimmetriák – pl. a paritás-megmaradás – a szimmetriatételek megsértését jelentik egyes kölcsönhatásokban. – Találónan jegyzi meg Heisenberg: Ha a természetben nem állnának fenn a szimmetriasértés jelenségei, semmiképpen sem tudnánk megkülönböztetni a „jobbot” a „baltól”. A természet közelítőleges szimmetriáinak magyarázatához a transzformációkat szét kell választani: az egész világon egyidőben véghezmenő, valamint a tér-időbelileg lokalizált rendszereken végbemenő transzformációkra. A tér-időbelileg körülhatárolt rendszerre korlátozott transzformációknál eleve nincs szükség teljes szimmetriára, hiszen egy másik, ugyancsak tér-időbelileg lokalizált, nem teljesen szimmetrikus rendszer formájában megvalósul a tükörkép. Az egész világon egyidejűleg végbemenő transzformációk azonban semmit sem változtatnának a dolgok fizikai állapotán, egyáltalán észlelhetők sem lennének, ha a természettörvények szigorúan szimmetrikusak. – Egyébként a közelítőleges szimmetria matematikailag úgy fogalmazható meg, mint az alapállapot bizonyos mértékű elfajulása.

És még mindig nem beszéltünk az eddig jórészt ismeretlen u. n. „kiválasztási szabályokról”, melyek a természettörvények érvényét megszorítják.

(Eddig tart megjegyzésünk.)

Alternatív gondolkodásmódunknak óriási ereje, hogy energetikai axiómarendszer képezi az alapját, és minden megalapozott állítás visszavezethető arra.

Az energetikai alapon felépülő axiómarendszer valójában öt axiómát takar, melyeket röviden a következőképpen fogalmazhatunk meg.

Első axiómánk: a szabadenergiahatás-elve, melynek közvetlen forrása a termodinamika első főtétele, végső alapja az energiamegmaradás-elve.

A rendszer munkavégző-képességének mértéke a belső szabadenergia. Bármely rendszer csak a rendszerbe bevitt szabadenergia révén gerjeszthető – vagyis emelhető energiaszintjében – és csak az állandóan növekvő belső szabadenergia hatására érheti el, és lépheti át a magasabb-rendű energiaállapot küszöb-energiaszintjét.

Második axiómánk: az entrópia-elv, melynek forrása a termodinamika második és harmadik főtétele, végső alapja ugyancsak az energiamegmaradás-elve.

Az entrópiát részben az energiaátalakulások során megmaradó, és tovább már nem hasznosítható – laikus kifejezéssel – „energia-salak” formájában fogalmazhatjuk meg, részben pedig – az energiafelhasználások és átalakítások következtében – a rendszerek rendezetlensége és stabilizálódási valószínűségeként. – A termodinamikában ugyanis az entrópia a termodinamikai valószínűség mértéke, ami azt jelenti: minél rendezetlenebb a termodinamikai rendszer,

annál többféle kimeneteli lehetősége van a rendeződésnek. – Az entrópia-elv tehát azt mondja ki, hogy minden rendszerben az energiaátalakulások és energiafelhasználások során növekszik az entrópia-tartalom, a rendszer rendezetlensége, és energiaállapotának a legalacsonyabb energiaszinten történő stabilizálódási valószínűsége.

Harmadik axiómánk: a legkisebb hatás-elve, melynek forrása az alapfelismerés, hogy a rendszerek állapotváltozása során nemcsak a kiinduló és végállapot a meghatározó jellegű, hanem maga az állapotváltozás folyamata is, végső alapja pedig az energia tehetetlensége a speciális relativitás-elmélet szerint.

A természettudományok megfigyelhető és energetikailag mérhető folyamataiban az állapotváltozás általában a kevesebb energia-bevitelt igénylő úton megy végbe: a legkisebb, de leghatékonyabb energiahatásra. Éppen ezért nagy valószínűséggel állítható, hogy a természetben lejátszódó kölcsönhatások a legkisebb energiát igénylő folyamatot veszik igénybe az állapotváltozások során. – Ilyen, pl. az „alagút-effektus” a mikrofizikában, vagy a Fermat-féle „legrövidebb idő-elv” a fénytanban.

(Megjegyzés: A legkisebb hatás-elvének megfogalmazója R. P. Feynman Nobel-díjas fizikus. – „Mai fizika” 6. kötet 71. fejezet. 69. oldal. – Ő Hamilton első függvényét nevezi hatásnak, és ennek a segítségével fogalmazza újra az egész kvantumdinamikát, a dinamikát, termodinamikát és elektrodinamikát. A legkisebb hatás-elve nélkül nem lenne megfogalmazható a kvantumkémia, a kvantumbiológia, és hiányozna a molekuláris-biológia dinamikai része is.)

Negyedik axiómánk: a leggyorsabb lebomlás-elve, melynek forrása ugyancsak a termodinamika második és harmadik főtétele, végső alapja pedig a energiamegmaradás-elve.

Az energetikailag magára hagyott rendszer belső energiátartalmát kisugározva – mondhatni: zuhanás-szerűen – a lehető legalacsonyabb energiaszint elérésére törekszik. – Ezt képviseli, pl. a mikrofizikában az „energiaminimum-elve”.

Ötödik axiómánk: a Heisenberg-féle bizonytalansági-reláció, mely a komplementaritás-elvében gyökerezik, általános érvényű a mikrofizikai – és azon keresztül a makroszkopikus – folyamatokra, végső alapja a Lorenz-invariancia segítségével származtatott tér-idő kontinuum leképezése a mikro rendszerekre. – A mikro rendszerekben térbeli helyzetet és impulzust, energiaállapotot és az abban való tartózkodás időtartamát egyidejűleg nem lehet meghatározni, ennek következtében a mikro rendszerekben eleve olyan mértékű bizonytalanságot tapasztalunk, hogy két paraméterpárból – hely és idő, vagy impulzus és energia – egyszerre csak az egyik paraméterpárt határozhatjuk meg, a másik paraméterpárt illetően teljes bizonytalanságban maradunk. – Tekintettel arra, hogy a makro rendszerek mikro rendszerekből épülnek fel, így a makroszkopikus rendszerekre vonatkozóan is – a bizonytalansági-reláció alapján – csak valószínű kijelentéseket tehetünk.

Ezek ugyan termodinamikai és kvantummechanikai törvényszerűségek, de általánosíthatók a fizikai energiákon kívül a kémiai, biokémiai és biológiai energiákra is, hiszen valamennyi életelőtti és élő rendszer termo- és kvantumdinamikai rendszer.

Ezeket az energetikai axiómákat egymástól függetleneknek tekinthetjük, és valamennyi – általunk megfogalmazható – struktúrára alkalmazhatjuk, beleértve a pszichikai struktúrákat és struktúraszintet is, melyekre az információelmélet segítségével általánosíthatók és alkalmazhatók. – Természetszerűleg ezeknek az energetikai természettörvényeknek struktúraszintenként, a transzformáció révén, bővül a tartalma, de minden megjelenési formájukban alapját képezik az – egész struktúraszint-rendszert átfogó – általános fejlődési-elvnek. – Ez a fejlődési-elv irányítja a struktúrák létbeli és energetikai emelkedését, egységesülését és teljesebbé válását. – Az alternatív gondolkodási-rendszer harmadik alappillérvé válik az energetikai axiómarendszer, és annak alkalmazása, általános és szoros megfogalmazásban egyaránt.

4. A statisztikai felfogás alkalmazása a gondolkodás egész területén.

Még egy fontos elvvel kell megismerkednünk, mely befolyásolja egész gondolkodás-módunkat, tudományainkban és tudományos kutatásainkban a fogalom- és ítélet-alkotás, a következmények megállapításának folyamatait.

A statisztikai valószínűség-elve ez a fontos elv, melynek közvetlen forrása – valójában – a statisztikus mechanika és a termodinamika, végső alapja pedig a térbeli és időbeli tükrözés következtében kialakított modell-alkotás, valamint a speciális relativitás-elmélet alapján bevezetett relativisztikus kauzalitás. – A makro rendszerek vizsgálata során a kölcsönhatásokban résztvevő részecskék – atomok, molekulák – nagy számossága miatt csak egyes állapothatározókról tudunk – átlagolás alapján – megközelítőleges kijelentéseket tenni, a többi állapothatározóról csak ezek segítségével és a fizikai modell paramétereinek összefüggései alapján tehetünk valószínű kijelentéseket. – Tehát a statisztikus mechanikában, termodinamikában, elemi részek fizikájában csak statisztikus kijelentésekre szorítkozhatunk az állapotváltozások kimenetelét tekintve. – Vagyis az állapotváltozások csakis valószínűségi függvényekkel írhatók le.

A határozatlansági reláció, de már a termodinamikai rendszerek vizsgálata és törvényszerűségeinek alkalmazása is, a valószínűségekben való gondolkodáshoz és a statisztikai felfogáshoz vezet el bennünket. – A határozatlansági reláció – mint láttuk – azt fogalmazza meg, hogy ha egy mikro rendszer tér- és időbeliségét kimértük, impulzusáról és energiataralmáról bizonytalanságban maradunk, és fordítva. Ezért a természet struktúráiról, melyek mikro rendszerekből épülnek fel, csak valószínűségi kijelentéseket tehetünk. – A termodinamikai vizsgálatok és megállapított törvényszerűségeik pedig arról tájékoztatnak bennünket, hogy energetikai rendszeren belül – és melyik struktúra ne lenne energetikai rendszer? – nem tudjuk figyelemmel kísérni minden egyes molekula, ion, atom mozgásváltozásait, azok valamennyi állapothatározóját, azért bizonyos alapvető paraméterekre vonatkozóan átlagolásokat végzünk, és így állapítjuk meg „az egész rendszer” energetikai és termodinamikai állapotát. Ezeknek az átlagolásoknak és átlagolt állapotoknak segítségével ugyancsak valószínűségek formájában fogalmazhatjuk meg a teljes rendszer állapotát, valamennyi paraméterének állapotával együtt.

A statisztikai felfogás alkalmazása és a határozatlansági-reláció hatása rányomja bélyegét egész alternatív gondolkodásunkra. Tudományainkban az igaz és a hamis visszaszorult a logikába, megszűnt az apriori evidencia és az abszolút-bizonyosság. Tudományos ítéleteinkben a lehetetlen és a szükségképpeni esemény kap helyet, attól függően, hogy milyen természet-törvény indikálja, vagy tiltja valamely esemény bekövetkeztét, valamint az X vagy Y valószínűséggel valószínű fogalmazásmód.

(Megjegyzés: Még a szükségképpeni és lehetetlen események kapcsán sem rendelkezünk abszolút-bizonyossággal, hiszen, Wigner szerint, természettörvényeink között sem tudjuk megkülönböztetni a végleges törvényszerűségeket azoktól, amelyek idővel – ismereteink és tudásunk növekedésével – megváltozhatnak, vagy érvényüket veszíthetik.)

Az élet és a tudományok területét „a lehetséges események tere” alkotja, ezt szűkítik le „a valószínűségek terére” speciális törvényszerűségek és azokból következő kiválasztásai szabályok. Végül az aktuálisan megvalósuló konkrét tények hozzák létre „a tényleges események terét”. – Az alternatív gondolkodásmód igényli a matematikai és energetikai alapokat, a statisztikai felfogás alkalmazását, mert a dolgok és összefüggéseik csak így válnak megközelíthetőkké, értelmezhetőkké és megfogalmazhatókká számunkra.

5. A fejlődés általános törvénye és a fejlődési valószínűség.

5. 1. A fejlődés elvének megközelítése és megfogalmazása.

A fejlődés-elvének halmazelméleti szempontból történő megközelítése a struktúrák felépülésének vizsgálata segítségével történik. A struktúrák fejlődése ugyanis felépülés formájában valósul meg: a struktúra elemei egymáshoz történő rendezésük révén először jól rendezett halmazzá, majd azok – újabb rendezés, vagy más művelet segítségével – részstruktúrákká, a részstruktúrák pedig előbb struktúrává, majd magasabb rendű struktúrává válhatnak. Így a felépülés következtében – különböző halmazelméleti műveletek segítségével – állnak elő a mindig magasabb rendű halmazelméleti struktúrák. – A felépülés „inverz művelete” révén a magasabb rendű struktúrákat struktúrákra, részstruktúrákra, majd ezeket elemekre bonthatjuk le. – Így halmazelméleti megfontolásokkal ténylegesen megközelíthetjük a fejlődés fogalmát a felépülés folyamatával.

A fejlődés energetikai-elvét a következőképpen fogalmazhatjuk meg.

Minden olyan folyamat – kölcsönhatás – amely a rendszer szabadenergia tartalmát növeli, egyben növeli a rendszer továbbfejlődési valószínűségét, azok a folyamatok pedig, amelyek a rendszer entrópia tartalmát növelik, egyben növelik a stabilizálódás, illetve a lebomlás valószínűségét. – A szabadenergia tartalom növelése révén a rendszer alkalmassá válik más – hasonlóképpen gerjesztett – rendszerekkel való egyesülésre.

– Vagyis: a fejlődés – a rendszer entrópia tartalmát meghaladó – többletenergia hatására az egységesülés útján megy végbe.

A fejlődés információelméleti-elvét hasonlóan fogalmazhatjuk meg.

Minden olyan folyamat – kölcsönhatás – amely a rendszer információtartalmát növeli többletenergia hatására, egyben növeli az információs-rendszer továbbfejlődési valószínűségét, azok a folyamatok – kölcsönhatások – pedig, amelyek az entrópia tartalom növekedésének hatására csökkentik, és rendezetlenné teszik a rendszer információtartalmát, egyben növelik az információs-rendszer stabilizálódási, illetve lebomlási valószínűségét. – Az információtartalom növekedése révén az információs-rendszer alkalmassá válik más – hasonlóképpen gerjesztett – információs-rendszerekkel való egyesülésre.

– Vagyis: a fejlődés információelméleti szempontból – az információs entrópia tartalmat meghaladó – többletenergia és többletinformáció hatására az egységesülés útján megy végbe.

(Megjegyzés: Korunkban jelentkező és jelenlevő információs-áradat általában növeli az információs-struktúrában az entrópia tartalmát, részint azért, mert nem jelent minden „u. n. információ” valódi információt, részben pedig fokozza az információs-struktúra rendezetlenségét, mert nem fordítanak kellő többletenergiát és többletinformációt a rendezésre. – Az az információ ugyanis, amely nem épül be valamely meglévő információs-struktúrába, vagy nem alkot új, valódi információs-struktúrát, az csak növeli az információs entrópia tartalmát.)

A fejlődés kibernetikai-elvét a létstruktúrák teljes strukturáltságának segítségével fogalmazzuk meg.

Minden olyan folyamat – kölcsönhatás – amely energetikai és információs energia-bevitellel a rendszer kibernetikai tartalmát – szabályozását és vezérlését, önkontrollját és önfejlesztését, kommunikációját és hierarchiáját – növeli, egyben növeli a rendszer kibernetikai továbbfejlődésének valószínűségét. Azok az energetikai és információs folyamatok – kölcsönhatások – pedig, – (ilyen, pl. a negatív-visszacsatolás) – melyek az entrópia tartalom növekedésével csökkentik a rendszer kibernetikai tartalmát és kibernetikai folyamatainak hatékonyságát, egyben növelik a rendszerben a stabilizálódási, illetve lebomlási valószínűségét. – A kibernet-

tikai taralom és hatékonyság növekedése révén a rendszer alkalmassá válik más – hasonlóképpen gerjesztett – kibernetikai-rendszerekkel való egyesülésre.

– Vagyis: a fejlődés kibernetikai szempontból az entrópia tartalmat meghaladó többlet energetikai-, információs- és kibernetikai-hatásra, az egységesülés útján megy végbe.

5. 2. A fejlődés lépcsőfokai.

A fejlődés-elvének alapvető és döntő eleme az energia-bevitel révén történő gerjesztés: ez lehet energetikai-, energetikai alapon nyugvó információs-, majd energetikai és információs alappal bíró kibernetikai-gerjesztés. – Mindez három lépcsőfokon valósulhat meg.

Először: A létbeli dinamizmusban való emelkedés, mely – szemben az időbeli dinamizmussal – a létstruktúra léttartalmának, aktivitásának és relációinak mennyiségi és minőségi növekedésében válik valóra, időbeli korlátozás nélkül.

Másodszor: A létbeli dinamizmuson épül fel a képességkiteljesítés, mely szerint minden létstruktúra a létállapotának megfelelő valamennyi képesség megvalósítására, kibontakoztatására és kiteljesítésére törekszik.

Harmadszor: Az önfelülmúlás természettörvénye, mely – a képességkiteljesítés természet-törvényére ráépülve – természettől fogva arra kényszeríti a létstruktúrát, hogy saját energetikai, információs és kibernetikai felső küszöbszintjét minél inkább megközelítse, azt elérje, sőt – önmagát felülmúlva – ezt a küszöbszintet átléphesse.

Ezek a lépcsőfokok azok, amelyek a létstruktúrák számára végigjárhatóak, ezek biztosítják a fejlődési-valószínűség megjelenését és megvalósulását minden struktúraszinten, és ezeknek a lépcsőfokoknak végigjárása eredményezi – a fejlődési-elv révén – a struktúrák és struktúraszintek lezáratlansága.

6. Az értelmes-élet, mint a tudatos és szabad erkölcsi személyiség, valamint az emberi méltóság forrása.

A biológiai struktúraszinttől kezdve a lét elsődleges állapotathatározója és legfontosabb megnyilvánulási módja: az élet. Ez az élet válik értelmessé a tudati struktúraszint megjelenésével. – Ez az értelmes-élet épül be az emberi létbe, mint ontológiai valóság, és az emberi sorsba, mint alapvető sorsszerűség. Ez az értelmes élet válik az ember számára a megismerés hármas absztrakciós-szintjének hordozójává minden műveletével együtt, és ezt az értelmes-életet hatja át az egységesült energetikai-, információs- és kibernetikai-strukturáltság. – Azt mondtam, hogy egységesült: vagyis az egybeépült biológiai és pszichikai strukturáltság, mely kiegészül az értelmes-élet legfontosabb állapotathatározójával: az erkölcsi-strukturáltsággal. – Így válik számunkra az értelmes-élet az emberi létnek és léttartalomnak egyetlen kifejezőjévé.

6. 1. Az értelmes-élet, mint biológiai, pszichikai és erkölcsi valóság.

Az élet a biológiai rendszereknek az alapvető, speciális energetikai-, információs- és kibernetikai állapota, melyben a struktúra önmagával lép önfelépítő-, önpótló- és önmegsokszorozó-koösönhatásra. Az életnek – biológiai struktúraszinten – a legmagasabb-rendű egységesült állapota: a szenzo-reflektivitás, mely magában hordja az érzékelés, a más rendszerekre történő

reflektálás és a konkrét memória képességét, és egyben rendelkezik az önmagára történő reflektálás és az elvonatkoztatott memória lehetőségével és valószínűségével.

Az értelmes-élet a szenzo-reflektivitásban az önfelülmúlás megjelenése, a megismerés hármas absztrakciós-szintjének beépülése az életbe, a reflexív-, transzformatív- és kreatív-képességek feltárulása, a magas-szintű kommunikáció kifejlődése. Mindezek mögött az energetikai-, információs- és kibernetikai-rendszer olyan egységesült formájának létrejötte áll, melyben a legmagasabb-rendű biológiai energiák pszichikai energiákkal, a legmagasabb-rendű biológiai információk pszichikai információkkal, a legmagasabb-rendű biológiai kibernetikai folyamatok reflexív-, transzformatív- és kreatív-pszichikafolyamatokkal egészülnek ki.

(Megjegyzés. Freund Tamás agykutató szerint: „Igazolt tény, hogy nem az agy termelte ki az ‘én-öntudatot’”. Ennek következménye, hogy ez nem anyagi eredetű.)

A tudati struktúraszintnek ezt a speciális és lényeges tulajdonságát fogalmazzuk meg az értelmes-élet kifejezéssel. Azt tudniillik, hogy a legmagasabb-rendű biológikum egybeépül a pszichikummal, a biológiai szubsztrátum nem csupán alapja, hanem tevőleges része a tudati-életnek: az emberi értelmes-élet e kettő egybeépülése nélkül elképzelhetetlen. – Ugyanez vonatkozik az energetikai-, információs- és kibernetikai-strukturáltságra is, melyek, mint a biológikum és a pszichikum egybeépült belső-strukturái működnek, együtt fejtik ki energetikai-, információs- és kibernetikai-hatásukat.

Mindehhez járul az értelmes-élet erkölcsi-strukturáltsága. – A biológikumban – még annak a legmagasabb fokát: a szenzoreflexivitás állapotát is beleértve – nincs erkölcsiség, csupán ösztönösség. A pszichikum megjelenésével áll elő a tudati-lét erkölcsi-strukturáltsága. Azonban, amint az egybeépült biológikum és pszichikum létállapotában megjelenik az erkölcsiség, azonnal hatása alá vonja a teljes biológiai és pszichikai állapotot. Mert a megismert jó az egész egybeépült struktúra belső létállapotát, meggyőződését, magatartását és magatartásának állapotváltozásait áthatja és irányítja.

Joggal állíthatjuk tehát az értelmes-életről együtt és egyszerre, hogy egybeépült biológiai, pszichikai és erkölcsi valóság, és így – valójában – az emberi tudati struktúrát és struktúraszintet, helyesen értelmezve, joggal nevezhetjük az értelmes-élet struktúrájának és struktúraszintjének.

6. 2. Az értelmes-élet, mint ontológiai valóság, egyszeri és megismételhetetlen.

Az értelmes-élet – az egybeépült biológiai, pszichikai, és mindezeket átható erkölcsi-strukturáltság révén – ember-voltunk legmélyéig ható ontológiai valóság. Ez válik számunkra egyetlen kifejezőjévé az emberi létnek és léttartalomnak. Ebben valósul meg teljes emberiségünk, valamennyi állapothatározójával és relációjával. És az értelmes-élet válik alanyává és tárgyává az emberi fejlődésnek.

Hogyan valósul meg az értelmes-életben a fejlődés hármas lépcsőfoka?

A létbeli dinamizmus állapotáról és állapothatározóiról a következőket mondhatjuk: az élet magában hordja a fejlődés lehetőségét és valószínűségét léttartalmának és állapothatározóinak bővülése, és intenzitásbeli emelkedése révén. – Ez fokozott értelemben érvényes az értelmes-életre, melyben a biológiai hatást megkoronázza a pszichikai, és az abban jelenlevő erkölcsi hatás. – (Az értelmes-élet és a transzcendencia kölcsönhatása külön tárgyalást érdemel!) – Az egybeépült biológiai és pszichikai energetikai-, információs- és kibernetikai-folyamatok –

áthatva az erkölcsiséggel – képessé teszik az értelmes-életet képviselő létstruktúrát, az embert, a létbeli és állapotthatározóbeli dinamizmusának állandó és folyamatos fenntartására.

A képességkiteljesítés természettörvénye a létbeli dinamizmusnak ezt az állapotát – ugyancsak egybeépült energetikai, információs, kibernetikai és erkölcsi hatásra – felfokozza, és a küszöb-energiaszintek elérése felé sarkalja, az értelmes-életben adott valamennyi képesség kibontakoztatása, állandó és folyamatos fejlesztése, és aktualizálása révén.

Az önfelülmúlás természettörvénye – felfokozott egybeépült hatások segítségével – az értelmes-élet belső strukturáltsága küszöbszintjének eléréséhez, a küszöb-energiaszinteket meghaladó mértékű növekedéséhez biztosít energetikai, információs, kibernetikai és erkölcsi feltételeket, célt és eszközöket. – Így az önfelülmúlás természettörvénye az értelmes-élet, vagyis az ember számára, az energetikai-küszöbszint átlépéséhez teremti meg a lehetőséget és a valószínűséget. – Egyben ez az önfelülmúlás teremti meg az emberi létnek a transzcendenciával történő kapcsolatteremtés lehetőségét és valószínűségét.

Az értelmes-élet tehát a biológiai és tudati struktúraszintnek olyan egységesült ontológiai valósága, amely magában hordja a legalapvetőbb ontológiai természettörvénynek: a fejlődésnek állandóan növekvő valószínűségét.

Az értelmes-élet, mint ontológiai valóság, egyszeri és megismételhetetlen. – Nincs még egy olyan valóság az értelmes-élet vonatkozásában, amelyben ugyanaz a biológikum ugyanazzal a pszichikai léttartalommal és erkölcsiséggel épülne egybe létstruktúrává, bennük ugyanaz az egybeépült energetikai, információs, kibernetikai és erkölcsi strukturáltság állna fenn, ezeknek ugyanolyan hatására azonos fejlődési valószínűség lenne jelen.

Az értelmes-életnek ez az egyszeri és megismételhetetlen volta válik alapjává a tudatos és szabad erkölcsi személyiségnek, és az ember veleszületett emberi méltóságának. – A tudatos és szabad személyiségnek, valamint a veleszületett emberi méltóságnak védelme a legsúlyosabb emberi kötelezettségek közé tartozik!

7. A teljes-spektrumú lét- és értékrend, a fejlődés transzcendens elve.

7. 1. A lét és az érték, a létrend és az értékrend.

Természettudományos szempontból a lét alapja: a kölcsönható képesség. – Reálisan létezik egy rendszer, ha ténylegesen kölcsönhatni, vagy kölcsönhatást elviselni képes. Ez valósul meg a kölcsönhatásokban és állapotváltozásokban. – A lét tehát rendelkezik aktivitással és dinamizmussal a kölcsönhatások mikéntjét tekintve, továbbá relációkkal a kölcsönhatások következtében fellépő kapcsolatok révén. Minél aktívabb és dinamikusabb egy kölcsönható rendszer – vagyis létstruktúra- annál magasabb a léttartalma, és minél több rendezett kapcsolata valósul meg a kölcsönhatások következtében, annál több a relációja, vagyis annál szélesebb a kölcsönható rendszer érvényességi köre.

Az érték szoros kapcsolatban van a léttel: minden létező értékkel bír magából a létből kifolyólag, mivel minden léttartalom egyben érték tartalmat is hordoz. Mégpedig arányban a lét aktivitásával és dinamizmusával, valamint relációinak számával. – Így a lét és az érték függvénykapcsolatban áll egymással: a lét jelenti az értelmezési-tartományt, az érték pedig az egyes állapotokhoz tartozó érték-készletet. – Vagyis, a függvény-kapcsolat révén, az érték

alapját is energetikai-axiómarendszerünk segítségével határozhatjuk meg. A szabadenergia-növelése emeli a rendszer létbeli, tehát értékbeli fejlődési valószínűségét, az entrópia tartalom növekedése viszont csökkenti ugyanazt. – Tehát természettudományos lét- és értékfogalmunk energetikai alappal bír, és közvetlenül visszavezethető energetikai-axiómarendszerünkre.

A létrend – felépülését tekintve – kötött az energiaszinthez, és az energiaszinten elfoglalt helye és állapota szabja meg a struktúra helyét a létrendben. – A létrend felépülése során, a létstruktúrákon belül nemcsak az energetikai strukturáltság fejti ki hatását, hanem az energiahatás létrehozza az információs- és kibernetikai-strukturáltságot – az embernél az erkölcsi-strukturáltságot is – melyek továbbsegítik a létstruktúrát a létbeli emelkedésben.

A létstruktúrák értékét annak függvényében határozhatjuk meg, hogy a szabadenergiahatás mennyi munkavégző képességet és mennyi aktív munkát eredményez, továbbá a struktúra kényszerfeltételeit mennyiben csökkenti, illetve a szabadságfokok számát mennyiben emeli. – Ezek azonban már mind a létstruktúrák kibernetikai-strukturáltságával vannak kapcsolatban, így az értékmérő mindig a struktúrák kibernetikai fejlődése. – Az értékrendbe történő besorolás alapját mindig a létstruktúra értéktartalma képviseli, ahol a rendezési reláció – végső soron – a léttartalomhoz kapcsolódó kibernetikai-struktúra állandó és folyamatos magasabb-rendűvé válása.

Megállapíthatjuk tehát, hogy egy létező – természettudományos és ontológiai szempontból – annál értékesebb, minél többet bír a létből, ugyanakkor annál magasabb helyet foglal el a létezők között, minél értékesebb. – Matematikailag fogalmazva: a létrend és az értékrend függvénykapcsolata ekvivalencia-reláció.

7. 2. A teljes-spektrumú lét- és értékrendet a következőképpen fogalmazhatjuk meg:

Minél több kényszerfeltétel köt egy létezőt, annál alacsonyabb helyen áll a lét- és értékrendben, minél szabadabb a kényszerfeltételektől – minél magasabb a szabadságfok-száma – annál magasabb-rendű létet és értéket képvisel. – Teljes-spektrumú pedig ez a lét- és értékrend azért, mert a létezők valamennyi kategóriáját tartalmazza a legalacsonyabb-rendű prébiológiai – élet-előtti – létstruktúrától a lehetséges transzcendencia legmagasabb fokáig.

Így a lét- és értékrend lépcsőfokait a következőképpen állapíthatjuk meg.

A prébiológiai-struktúraszint, vagyis a „puszta-lét” struktúraszintje áll a lét- és értékrend legalacsonyabb fokán, mivel a legkevesebbet bír a létből, ugyanakkor a legtöbb kényszerfeltétel köti. – Mindezek következtében ontológiai értéktartalma is a legalacsonyabb.

A biológiai-struktúraszint, vagyis az „élő-lét” struktúraszintje lényegesen magasabb helyet foglal el a létrendben, mint a „puszta-lét” struktúraszintje, létének magasabb aktivitása és kevesebb kényszerfeltétele miatt. Egyben a kölcsönhatások mikéntje is változik az önmagával történő kölcsönhatásra lépés miatt. – Ezért magasabb az ontológiai értéktartalma is.

A tudati struktúraszint, vagyis az „ember maga, mint értelmes-élet”. – Tudatos és szabad erkölcsi személyiséggel, és az általa létrehozott pszichikai és erkölcsi struktúrákkal lényegesen meghaladja az előző struktúraszinteket a létrendben. Ennek megfelelően az ontológiai értékrendben is lényegesen magasabb-rendű azoknál. – Ha hozzávesszük az embernek a

transzcendenciába nyúló igényeit és létét, ontológiai értéktartalma döntően meghaladja a többi természeti-jelenségét.

Az ellentmondásmentesen lehetséges transzcendens létstruktúrák – a biológiai szubsztrá-tumtól való függetlenségükkel, és a szubtranszcendenciát lényegesen meghaladó tudattal és szabadsággal – létben és értékben döntően felülmúlják az ember tudati és erkölcsi struktúra-szintjét. – A lét-és értékrendbeli alapvető különbség oka a tudati-erkölcsi szintben és a szabadságfokok számában bekövetkező ugrásszerű emelkedés.

Az ellentmondásmentesen lehetséges transzcendencia messze-távolba vesző csúcsán áll a TELJESSÉG-STRUKTÚRÁJA: az abszolút ÉLET, az abszolút TUDAT és az abszolút SZABADSÁG, a transzcendens dinamizmus és egységesülés teljessége. – Mondhatnám úgy is: az abszolút SZERETET-TELJESSÉG.

A teljes-spektrumú lét- és értékrend tartalmazza a bizonyítottan és ellentmondásmentesen lehetséges létezők teljes skáláját. – Hasonlóan a teljes-színképhez: a teljes-spektrumhoz, – ahonnan az analógiánkat is vettük, – mely az anyagi valóság valamennyi hullámát és rezgését – láthatót és láthatatlant – együtt tartalmazza. – Ugyanígy adja meg a létstruktúrák teljes keresztmetszetét a teljes-spektrumú lét- és értékrend, melyben minden létállapot és érték-tartalom helyet kap, létének és értékének megfelelően, lét és érték szerinti besorolásban.

7. 3. A transzcendens fejlődés-elve.

Ha a szubtranszcendencia oldaláról közelítjük meg a fejlődést, meg kell állapítanunk, hogy csak bizonyos határok között növelhető a léttartalom, annak aktivitása és relációinak száma. – Adott egy bizonyos határ: „A transzcendentális rendszerek szintje, melyen a végső abszolú-tumok és a le nem tagadható ismeretlenek foglalnak helyet” – mondja K. Boulding mate-matikus, a rendszerelmélet egyik megalapítója. – Ezt a határt a szubtranszcendenciában eleve adott kényszerfeltételek szabják meg, melyeket kiküszöbölni nem tudunk.

A transzcendencia oldaláról közelítve meg a problémát, azt kell mondanunk, hogy a fejlődés dinamizmusa növelhető ezen a határon túl is, mert megvan a lehetősége az adott kényszer-feltételek bizonyos mértékű feloldásának. Nem ugyan a szubtranszcendencia oldaláról, hanem a transzcendens lehetőségek felhasználásával. – Mik ezek a lehetőségek?

A transzcendens lét és léttartalom, melyről a transzcendens-információ – vagyis a KINYI-LATKOZTATÁS – révén tudunk.

A transzcendens relációk, melyek a transzcendens létezőknek más transzcendens létezők és az emberek felé való kapcsolatát jelentik, ugyancsak a KINYILATKOZTATÁS alapján.

A transzcendens energiahatás-elve, mely révén a transzcendens léttartalom emelkedik, a transzcendens relációk száma és a kapcsolatok erőssége nő. – Itt azonnal meg kell jegyez-nem, hogy a transzcendens energiahatás ellentétéként jelentkezik a transzcendens entrópia-elv is, mely a természetfeletti létezőket alacsonyabb transzcendentális szintre, a léttartalom és a relációk csökkenéséhez vezeti, ha a transzcendens entrópia tartalom növekszik a transzcen-dens létezőben. – (Transzcendens entrópia-állapotnak a BŰN állapotát nevezzük; a transzcen-dens entrópia-állapot természetfölötti létezőit pedig GONOSZLELKEKNEK.)

A transzcendens energetikai-tételek – a tudati-erkölcsi struktúraszint létezőiben is – képesek a szubtranszcendens kényszerfeltételeket bizonyos mértékig feloldani, és a transzcendens fejlődési valószínűséget növelni.

A fejlődés transzcendens-elvét a következőképpen fogalmazhatjuk meg.

Olyan transzcendens folyamat, mely a tudatos és szabad erkölcsiséggel rendelkező embert, minden jelentős állapotváltozóival – transzcendens-energiák segítségével – képes transzcendens létállapotba emelni, transzcendens relációkkal kapcsolhat más tudatos és szabad erkölcsiséggel rendelkező emberhez és transzcendens létezőkhöz. – Ennek a fejlődésnek dinamizmusa azt jelenti, hogy a transzcendens energiák hatékony felhasználásával a TELJESSÉG-STRUKTÚRÁJA felé irányulhat a tudatos és szabad személyiséggel rendelkező ember.

A fejlődés transzcendens folyamatában a legjelentősebb segítséget az ember számára a transzcendens-információ elfogadása – a Kinyilatkoztatásba vetett hit – és a transzcendens-energiák forrásainak – a Szentségeknek – felhasználása jelenti.

Ugyanakkor a transzcendens-entrópiatartalom növekedése a stabilizálódás, – a transzcendens-fejlődésben való megrekedés, – illetve a visszafejlődés valószínűségével, vagyis a bűn állapotával bír.

8. Az alternatív gondolkodásmód és a mai világ viszonya.

8. 1. A jelenlegi gondolkodásmód jellemző vonásai.

Megpróbálok józanul, objektív módon és elfogultság nélkül beszélni a mai gondolkodásmód helyzetéről, és összeválogatni azokat a tényezőket, amelyek a mai szemléletmódot jellemzik. Mindezt a nélkül kívánom tenni, hogy keserű tapasztalataim jelentősen befolyásolják megállapításaim realitását: mert merev elkötelezettségek, sokszor emberi hiúság és egyéb gyarlóságok vannak jelen a mai gondolkodásmódban. – A következőkben néhány alapvető szempontra szeretnék rávilágítani, melyek a mai gondolkodásmódot alakítják. Hogy ez nem történhet teljesen szenvedélymentesen, az a témából adódik.

8. 1. 1. Az egyetemes tekintély hiánya és a szak-barbarizmus.

A múltban a tudománynak megvolt az egyetemes tekintélye, mert ismerte saját korlátait, és azt nem is titkolta. A tudós egyik legfontosabb feladatát nem a tudásanyag méreteinek meghatározása képezte, hiszen a tudásanyag önmagáért beszél, hanem a tudatlanság mértékének meghatározása, amely tudatlanság láthatatlan tengerként, mint parányi és törékeny csónakot, hordozta a tudást. – Ez a mai világban megszűnt, és vele a tudós reális önértékelése is. A szakágakra történt bomlás elég messzire jutott már ahhoz, hogy az érintett szakterületek szakemberei illetéktelen beavatkozásnak tekintsenek mindent, – még az interdiszciplináris területekről történő beavatkozást is, – amely szakterületüket érinti. – Ma valódi igazsággá vált az a mondás, hogy „a szakember olyan barbár, akinek tudatlansága nem terjed ki mindenre”. – Jó „iparosokká” váltak a szaktudósok, de elveszett a szintézisre való törekvés, és ezzel a tudomány egyetemes tekintélye. – És – sajnos – szinte senki sem érzi a hiányát...

8. 1. 2. A nyomtatott szó inflációja.

Jelen kultúránk olyan állapotot örökölt, amelyben kiválasztott és kiművelt személyek tudtak írni és olvasni. És ez a nyomtatás feltalálása után is így maradt: általában művelt emberek írtak művelt emberek számára. És ha ki is adták egy-egy „ostoba ember” művét – amit aligha lehetett elkerülni – ezeknek a műveknek a száma nem volt olyan csillagászati, mint manapság. – Mert bármennyire is helyes, hogy az írás-olvasás és a műveltség többé már nem a kiváltságosok előjoga, azonban a nyomtatott szónak jelentős mértékű inflációja indult meg azzal, hogy a sokirányú érdeklődést sokféle irányból kívánták kielégíteni. De – sajnos – ez a törekvés nem volt mindig jóindulatú! – Egyszerűen érthetetlen, hogyha az országutakra nem engednek embereket jogosítvány nélkül, hogyan szabadíthatnak rá a társadalomra olyan szerzőket, akikből a tudáson kívül az elemi tisztesség is hiányzik? – A nyomtatott szó inflációját – kétségtelenül – a szerzők számának exponenciális növekedése okozza, de nagymértékben hozzájárul a társadalmi igényesség csökkenése is. Jelenleg az értékes művek jórészt belefutnak a – bocsánat a kifejezésért – „ostobaság- és szemétáradatba”. Mert sokkal könnyebb volt megtalálni egyetlen értékes művet tíz silány között, mint ezret százezer között. – Aztán elkerülhetetlenné válik a plágiumnak a jelensége is: a szerzők ugyanis – tudatosan vagy tudtukon kívül – ismétlik mások, vagy saját maguk gondolatait. – És az a tragikus, hogy ez az ismétlés leggyakrabban az ostoba gondolatokra vonatkozik!

8. 1. 3. A tudomány „tisztségének” és a kimondott szó „szentségének” inflációja.

A tudomány tisztessége és az adott szó szentsége általános emberi meggyőződésen alapuló etikai magatartást jelent. Senki nem ítélte meg ezt úgy, hogy ez által szabadságjogaiban korlátozást szenvedne. Pedig mennyi mindennek gátat vetett. – Egyébként a szólásszabadság bizonyos mértékű korlátozása, bár kezdettől fogva ellensége volt az írásbeliségnek, ma már „szükséges rossznak” tűnik, amit mielőbb be kellene vezetni, legalább is a tudományok területén. A szólásszabadság ugyanis gyakran gyilkosabban hat a gondolatokra, mint a korlátozás. Mert az eltiltott gondolatoknak semmiféle szabadságkorlátozás nem vethet gátat, azok elterjednek. De mi történik akkor, ha fontos és döntő tény elvész a hazugságok áradatában? – Mi a teendő akkor, ha az igazság hangját – bár szabadon terjedhet – túlharsogja az ugyancsak szabadon terjedő fülsiketítő lárma? – Ha jól meggondoljuk: ma már ott tartunk, hogy meg sem lehet hallani az igazságot, mert a nyakunkra nőtt információ-áradatban azt hallani a legjobban, aki a legjobban kiabál, még akkor is, ha ő hazudja a legnagyobbat! – És – lassan – a tisztességes tudóst kikiáltják álszentnek, és hülyének azt, aki „az írott és kimondott szó szentségét” számon kéri!

8. 1. 4. „Szubkultúrák” és a tudomány területeinek újrafelosztása.

„Szubkultúra”, ez a régi „érdekcsoport” – (mondhatni úgy is: „klikk”) – mai finom és tudományos elnevezése. A tartalom azonban nagyjából változatlan: bizonyos szemlélet- és gondolkodásmódnak a tudomány egyes részterületeire és az ott folyó tudományos életre történő céltudatos és teljes rátelepedését jelenti, és annak a területnek – a lehetőség szerinti, minél teljesebb – kisajátítását. A „szubkultúra” tagjai hallatlanul erős szállal fűződnek egymáshoz, és maga a „szubkultúra” olyan erős homeosztatis- és védelmi rendszerrel rendelkezik, hogy oda „illetéktelennek” behatolni szinte lehetetlen. – Minden szakterületnek megvan a maga „szubkultúrája”, és ezek a tudomány területeit maguk között felosztották. A tudomány területeinek ez az újrafelosztása nemcsak gátat vet mindenféle szintézis lehetőségének, hanem megakadályozza az egységes tudományos szemléletmód kialakulását. – Reménytelenné vált a

tudomány szétdarabolódásának feloldása is, mert a „szubkultúra” sajátos és lemerevült szemléletmódja nem visel el semmiféle szemléletváltást. Nem beszélve arról, hogy saját területének irányítási-, véleményezési-, képviselési- és publikálási jogát minden „szubkultúra” a legnagyobb határozottsággal biztosítja a maga számára. Az „illetéktelen” területsértést és behatolást pedig a legerélyesebben visszautasítja, és – a lehetőségek szerint – megtorolja. És a „szubkultúrák” egymásnak ezt a jogát kölcsönösen elismerik és védik. – Aki nem tartozik valamely „szubkultúrához”, reménytelenül elveszett a tudomány számára, mert legjobb esetben „csak” agyonhallgatják, de gondolatai nem juthatnak be a tudomány vérkeringésébe.

8. 1. 5. Tudományos „szak-zsargon” és egyes tudományok „misztifikálása”.

Szinte az előzőek folytatásaként kínálkozik az a sajátos tény, hogy szinte minden tudományos területen kialakult az a „szak-zsargon” – mondhatnám úgy is: tudományos „tolvajnyelv” – melyet sokszor még a rokon szakterület sem ért, nemhogy az egész tudományos világ. Ez a tudományos „szak-zsargon” olyan, mint egyes nyelveknél a mások számára érthetetlen „nyelvjárás”, erről ismerik meg egymást az uralkodó „szubkultúra” tagjai. Ez a „szak-zsargon” nemcsak a tudományos „sznobság” megnyilvánulása, hanem az interdiszciplinaritásnak és az egységes tudományos szemléletmód kialakulásának szinte legnagyobb akadály. – És mégis, mint a szaktudomány „beavatottságának” jeléhez és bizonyítékához – „új tudományos szekta” tagjainak jeleként – ragaszkodnak az egyes tudományágak.

És itt azonnal további probléma merül fel: az egyes szaktudományok „misztifikálása”. Ez a mai tudományos élet „kórképének” újabb – sajnálatos és erőteljes – vonása.

(Vigyázat: A misztifikálás nem tévesztendő össze az egyes tudományokban már óhatatlanul bonyolulttá vált és a laikusok számára érthetetlen matematikai apparátussal. Ilyen az atomfizika, relativitás-elmélet, csillagászat, stb. – De éppen ezek a tudományok produkálnak általában „misztifikálás-nélküli” ismeretterjesztő műveket.)

Most inkább a szervezés és számítástechnika „madárjósairól”, a közgazdaság és politika „béljósairól”, a filozófiai és szociológiai tudományok „váteszeiről”, a pszichológia és pszichoanalízis „varázslóiról”, az asztrológia és grafológia „jósairól és prófétáiról” kívánok néhány szót ejteni. Akik azt próbálják elhíttetni, hogy a TERMÉSZET, a FÖLD és az EMBER örök titkairól szóló tudás egyetlen hivatott letéteményesei, és „tudományuk oltárához” a „profán tömeg” csak „eltakart orcával és megoldott saruval” járulhat.

A „fetiszizálásnak” ez a művészete bizonyos történelmi távlatokban visszatérő jelenség, de hogy pont a XX. század végének és a XXI. század elejének „felvilágosult” és különböző „előítéletektől, babonáktól, felsőbbrendű korlátoktól és szakrális tekintélytől felszabadult” embere hajlandó – a tudományok nevében történő – „sarlátárságoknak” hitelt adni, ez egyszerűen elképzelhetetlen. – Hol van az emberi hiszékenység határa? – Vagy még inkább: hol van az emberi hiszékenység kihasználásának a határa?

X X X

Az utolsó félévszázad tudományos gondolkodásmódja lassan ott tart, hogy teljesen megmerevedik az adott formák között, és nem tudja, vagy talán nem is akarja a változást követni. – Sőt! A változástakarókat és szorgalmazókat – a Középkor Egyházához hasonlóan – kiközösítéssel fenyegetik, és ki is kiközösítik a tudomány területéről. Így aztán – általában – nemcsak visszariadnak a változások szorgalmazásától, hanem azoktól is elfordulnak, akik helyesen szeretnének változtatni a jelenlegi tudományos gondolkodásmódon.

8. 2. Az alternatív gondolkodásmód konfliktusai.

Az alternatív gondolkodásmód hordozza az ésszerű rugalmasságot, a változások követésének kockázatvállaló igényét és a fejlődési valószínűséget. De csak addig, amíg nyitott-rendszert képvisel, a nyitottság teljes dinamizmusával. – Mert a statikus-egyensúly minden rendszer halála, legyen az a rendszer természeti-jelenség, emberi magatartás, vagy emberi gondolkodásmód. – Tudom, hogy ez a mai világ és ez az alternatív gondolkodásmód szemben áll egymással, és ellentmondásai nem egy konfliktust hordanak magukban. Ezek a konfliktusok néha nevetségesnek tűnnek, pedig a mélyükben torokszorító védtelenség lappang, az egyén és a tudomány, az ember és társadalma tragikus összeütközése rejlik.

Megkísérlek néhány ilyen konfliktust – természetesen a teljesség igénye nélkül – felvázolni. Pedig eleve tudom, hogy a konfliktusoknak ebből a szövevényéből jelenleg – valószínűleg – nincs kiút. – Nem állítom, hogy nem lehetne megoldást találni. Él ugyan bennem a keresztény remény, viszont jelenleg a helyzet szinte reménytelennek tűnik.

8. 2. 1. A gondolkodási stílus tehetetlenségi ereje és a korrekció hiánya.

Többnyire alábecsüljük az egyes tudományágak gondolkodási stílusának tehetetlenségi erejét. Pedig ez reális valóság, és lélektanilag teljesen érthető. – Egy tudományág – fejlődése során – kidolgozta a maga metodikáját, információszerző és feldolgozó mechanizmusát, és – mert a kezdeti időszakban jelentős „mozgási-energiára” tett szert – ez a tehetetlenségi erő viszi tovább. – S minthogy kultúránk élenjáró része valójában mindig szűk terület, a tudományos látásmódot újra meg újra leszűkíti tényezők sokaságának megmerevedő – vagy már meg is merevedett – történelmi helyzete, és a tényezők közötti véletlen egybeesés. Ezeket aztán szilárd módszertani elvekként elfogadjuk, és a gondolkodási stílus tehetetlenségi erejét növelve, döntő tényezőnek elismerjük. Mert azok is!

Ha aztán gondolkodásunk – akarva-akaratlanul – ütközik a tények sokszor durva halmazával, ezek kijózaníthatják, és korigálhatják gondolkodásunkat. – De ha hiányzik ez a korrekció, akkor kétségbeesünk, vagy hajlamossá válunk arra, hogy titkos gyarlóságainkat – vagy érenyeinket, ez alapján véve mindegy – vetítsük ki a vizsgált tárgyra. – Bármennyire csábító is, nem tartom megengedhetőnek, hogy pl. a filozófiai rendszereket alkotóik esendőségére, vagy emberi nagyságára vezessük vissza. – A filozófiának – általában – abban látom a tragédiáját, hogy mindig többet szeretne mondani a világról, mint az adott időben lehetséges. Ugyanis zárt fogalmi hálójába szeretné kényszeríteni a világot. – Mikor tudott egy zárt fogalmi rendszer akárcsak egy-két évszázaddal is előre jelezni, ha nem engedi meg a tények korrekciós hatását – a metodika tehetetlenségi erejével úgyis terhes – gondolkodásmódjában?

8. 2. 2. Az új magyarázatoktól való irtózás.

A tudomány minden történelmi korban irtózott a jelenségek merőben újfajta magyarázatának elfogadásától. Csak apró példa erre Kopernikusz és Galilei tudósi pályája. Vagy az, hogy a termodinamika egyik zseniális megteremtője elborult elmével lett öngyilkos...

Az utolsó félévszázadban a statisztikai felfogással kapcsolatban adódik az egyik legbonyolultabb konfliktus. – A statisztikai felfogással szembeni ellenállásunkat még csak-csak leküzdjük az atomfizikával kapcsolatban: ha a kísérletek igazolják az elméleti állításokat. – De ha pl. antropológiáról van szó, akkor már csökönyösen elutasítjuk ezt a felfogást. Pedig – hogy

példát említsek – évtizedek óta ismeretes, hogy a nemes-lelkű ember és a gonosz mániákus közötti különbség – biológiai szempontból – az agyi állomány néhány kötegecskéjére vezethető vissza a szemüreg fölötti tájon. És elég az idegsebész késének egy hibás mozdulata, amely megsérti az agynak ezeket a kis fehér kötegecskéit, és máris hitvány emberré formálhatja át a legnagyobb, legzseniálisabb embert is. – Az antropológusok jó-része azonban nem hajlandó ezt az egyszerű ténytet tudomásul venni, és ebből a megfelelő következtetést levonni.

Hogyan tud megbirkózni az alternatív gondolkodásmód ezekkel az ellentmondásokkal? Jelenlegi kultúránk ugyanis nem tudja magába olvasztani a központi áramlatán kívül született gondolatokat, bár alkotóik ugyanannak a kornak a gyermekei, mint a többiek...

8. 2. 3. A törvények „örök változhatatlansága” és a sorozatos visszako­zások.

A törvények örök változhatatlansága kapcsán a filozófiai rendszerekre utalhatok, mert általában ezek hivatkoznak örök és változhatatlan törvényekre. – Pedig valójában a filozófiák sokkal többet mondanak az emberi reményekről, kétségekről, vágyakról és félelmekről, mint az élet és a világ alapvető és lényeges dolgairól, melyek csak az adott pillanatban tűnnek változhatatlannak. – A természettudományok már többé-kevésbé tisztában vannak azzal az igazsággal, hogy ha meg is ismertünk már olyan törvényt, amelyeket semmiféle további fejlődés nem dönthet meg, nem tudjuk megkülönböztetni őket azoktól, amelyek idővel mindenképpen megváltoznak. – Döbbenetes, de így van!

A tudományok története, s benne természetesen a filozófia-történet is, tele van sorozatos és látványos visszako­zásokkal. Pl. a filozófia: először fel akarta tárni a világ végső kategóriáit, aztán az ész abszolút kategóriáit. Közben – tudásunk gyarapodásával – mindinkább észre­vettük gondolkodásunk védtelenségét, mert a tudományok – éppen a tapasztalati absztrakció segítségével – ledöntötték a gondolkodás tegnapi kategóriáit. Közben maguk is számtalan visszako­zást és újakezdést hajtottak végre. – A természettudományban tegnapelőtt érvényét veszítette a tér és idő klasszikus megfogalmazása, tegnap búcsút vettünk az analitikus és szintetikus ítéletek alternatívájától, ma a determinizmustól és véletlenszerűségtől, holnap igazán nem tudom, hogy minek intünk búcsút a megdönthetetlenek hitt törvényszerűségek közül. – De közben egyetlen tudós­nak sem jutott eszébe, hogy túlzott merészség saját gondolkodási rendszereinkből olyan törvényszerűségek levezetése, amelyek az emberiség teljes halmazára abszolút érvénnyel bírnak a kőkorszaktól a napok kihunytaig...

Hogyan egyeztethető mindez össze az igazság szenvedélyes keresésével, és a tudomány kötelező tisztességével?

8. 2. 4. Az alternatív gondolkodásmód konfliktusai az egyházi tudományokkal kapcsolatban.

Az alternatív gondolkodásmódnak a transzcendenciával kapcsolatban is van mondanivalója. Nem olyan formában ugyan, hogy természettudományosan bizonyítani lehetne a transzcendencia és Isten léte­zését, Krisztus Isten-ember voltát, de erre nincs is szükség, mert mindez a hitnek, és nem a természettudománynak képezi tárgyát. – De a transzcendencia ellentmondásmentes lehetőségét, a transzcendens struktúraszint felépülésének és törvényszerűségeinek a kinyilatkoztatott hitigazságokkal való megegyezési lehetőségét nagy valószínűséggel igazolni lehet. – Ugyanakkor a Kinyilatkoztatás, a dogmák és a dogmafejlődés vonatkozásában

információelméleti kritériumokat bocsát a hittudomány rendelkezésére. – Ez azonban – úgy tűnik – nem elégséges!

Mit kérnek számon az alternatív gondolkodási-rendszeren az egyházi tudományokkal foglalkozók? – Azt, hogy a természetbölcseletben megkérdőjelezi a természettudományos istenérveket. Azt, hogy matematikával közelíti meg, és kísérel megoldani u. n. „metafizikai” problémákat. Azt, hogy kétségbe vonja a természetjog és az etika abszolút-voltát. Hogy bizonyíthatatlan alapposztulátumokra vezeti vissza az ismeretelméletet az okságelve helyett. Hogy energetikai alapon tárgyalja a pszichológiát, és halmazelméleti képletekben fogalmazza meg a gondolkodást. Hogy információelméleti alapon bizonyítja a dogmafejlődés lehetőségét...

Bizony az egyháziak és az egyházi tudományokkal foglalkozók számára ilyen alapvető konfliktusokkal terhes az alternatív gondolkodásmód fogalmi-, ítélet- és következmény-rendszere. – Közben megfélemeznek arról, hogy a matematika régen nem a mennyiségek tudománya, hogy a természeti-jelenségekben állandóan jelen van a bizonytalanság, hogy az ember maga is természeti-jelenség, hogy a gondolkodás – és viselkedésmód – kötött a biológikumhoz, éppen ezért az erkölcsi magatartás, valamint a tudatos és szabad erkölcsi személyiség is fejlődik a biológiai fejlődéssel. Tehát relatív...

Hogyan lehet összeegyeztetni az egyházi tudományokkal foglalkozók zárt gondolkodási-rendszerét egy olyan alternatív gondolkodásmóddal, amely állandó változásokról, és a változásokat nyomon követő nyitott gondolkodási-rendszerről beszél. – Hogy közben belső konfliktusok adódnak a tudományokkal foglalkozó egyéneken, közösségekben? – „Ti, természettudománnyal foglalkozók csak kutassatok, gondolkozzatok, – mondja egy keresztény bölcsele, – majd mi aztán eldöntjük, hogy helyesen gondolkodtatok-e. Ezt bízzátok csak ránk!” – De az alternatív gondolkodásmód nem bízhatja hozzá nem értő emberekre – bármennyire is tudósoknak gondolják őket önmaguk, vagy mások – a természettudományos problémák megoldásában való döntést...

És itt található a szinte legmélyebb konfliktus! A természettudományos forradalom időszakában – tisztelet a kivételnek – az egyházi tudományokkal foglalkozók tudnak legkevesebbet a természettudományokról. A matematikai gondolkodás kifejlődésének századában az egyháziak értenek legkevesebbet a matematikához – és nyugodtan kimondom – jórészt megvetik a matematikai gondolkodásmódot. – „A $2 \times 2 = 4$ mentalitásával nem lehet metafizikát művelni!” – mondja egy egyházi filozófia professzor, és ezt könyvében le is írja. – Hát nem látszik joggal feloldhatatlannak az egyházi tudományokkal foglalkozók és az alternatív gondolkodásmód konfliktusa?

8. 2. 5. „Isten kiszorulása” a tudományokból.

A XX. században – a kvantummechanika által megnyitott úton – az Egyház és a természettudományok közeledtek egymáshoz. A determinizmus felszámolásával a fizikusok egyénileg is szabadabbá váltak lelkiismeretben az Isten felé való közeledésben, és az Egyház ezt értékelte. – Nem mintha problémamentessé vált volna a közeledés: a relativisztikus kauzalitás alig jelent kisebb nehézséget, mint amit a szigorú determinizmus jelentett, de legalább megvoltak és szélesedtek az érintkezési felületek.

Az egyházi tudósok azonban egy végzetes hibát követtek el: a természettudományok „fehér foltjainál” Istent helyettesítették be az ismeretlenek helyébe, így próbálva összeegyeztetni a

hitet a természettudománnyal. – A tudományok azonban – a maguk lassabb vagy gyorsabb tempójával – egymás után derítették fel ezeket a „fehér foltokat”, és fokozatosan szorították ki Istent, mint a természettudományos-jelenségek magyarázatához idegen és felesleges fogalmat, a természettudományok területéről. – És most ott tartunk, hogy a természettudósok jó-része – talán a biokémikusokat kivéve – egyénileg ugyan elfogadnak egy bizonyos Isten-fogalmat, és tisztelettel meghajolnak előtte, de magából a természettudományból – felesleges fogalomként – kiküszöbölik.

Miért volt szükség Istent belekeverni a természeti-jelenségekről szóló tudományokba? Hiszen arra semmi szükség nem volt! – Jeans „Katasztrófa-elmélete” a Föld keletkezésével kapcsolatban, Sandage „folyamatos teremtés-elve” igen tetszetősnek hangzottak, és „az isteni beavatkozásnak” jó igazolásul szolgáltak... De ha egyszer tudományos cáfolatot nyertek, és ma már egyetlen valamirevaló tudós sem fogadja el azokat! Sőt Sandage maga is visszavonta elméletét! – És mi lesz akkor, ha minden kétséget kizáróan beigazolódik a neutrínók nyugalmi tömegének létezése? – Akkor bizony a „forró-robbanás” a teremtés kezdeti időpontjából a 20-30 milliárd évenként megismétlődő szinguláris állapotok egyikévé válik: vagyis újra és újra indul az Univerzum fejlődése.

Nem lett volna szabad az egyházi tudományokkal foglalkozóknak visszavonhatatlanul elkötelezni magukat egy-egy tetszetős, és tételeiket látszólag igazoló rendszer mellett. És főleg nem lett volna szabad Istent „hézgapótlónak” bevonni tudományukba és ezzel – mintegy – kompromittálni Őt! – Ki a felelős mindezt? – Nem személyekre kérdezek rá, hanem arra a gondolkodásmódra, amely – sajnos – ma is jórészt uralkodik az egyházi tudományokkal foglalkozók között.

Az alternatív gondolkodásmód – legalább is reményem szerint – soha nem fogja kompromittálni Istent. – Vajon mikor értik meg ezt az egyházi tudományok művelői? – Mert ez az alternatív gondolkodásmód Istent és a Transzcendenciát, létének lehetőségét és ellentmondásmentességének valószínűségét a legnagyobb tisztelettel kezeli, és soha, sehol nem használja fel „hézgapótlónak”, vagy a még nagyon sokáig, és a nagyon sok helyen létező tudományos „fehér foltok” kitöltőjének.

9. Az alternatív gondolkodásmód jelenlegi reménytelen helyzete.

Annak ellenére, hogy meg vagyok győződve az alternatív gondolkodásmód helyességéről és szükséges voltáról, végiggondolva a konfliktusokat, melyekből – ízelítőül – néhányról az előzőekben beszéltem, mégsem tudok szabadulni néhány gondolattól.

Az első gondolat: A szellemtudományokkal foglalkozók – de még bizonyos természettudományokkal foglalkozók egy része is – „porcelánboltba tévedt elefántnak” tart matematikai gondolkodásmódom miatt. – Egy részük jóindulatúan kimosolyog, de agyonhallgat, mert nem fogadom el metodikai irányelveit, és gondolkodásmódjuktól „több fényévnyi” távolságra vagyok. – Másik részük újra és újra megismétli az évszázados megállapítást, hogy „matematikával egyáltalán nem lehet metafizikát művelni”. – De ezek megfeledkeznek arról, hogy a matematika már régen nem a „mennyeségek tudománya”, hanem az analízis és a szintézis, a relációk és a kapcsolatok, az absztrakciók és a transzformációk, és főleg a struktúrák magasfokú és kitisztult „művészete”, amely talán még az u. n. „filozófiai gondolkodásmódra” is alkalmasabb lenne, mint a filozófia valaha is volt. – Harmadik részük megkísérelné ugyan a vitát, de már a dialógus is két ennyire „idegen nyelv” és gondolkodásmód között, ahol még a

fogalmak tartalma is mást jelent a felek számára, teljesen reménytelen és terméketlen, s nem vezethet eredményre...

A második gondolat: Vajon lényegében nem mindegy, hogy az ismeretlen gondolat a természet mélyén rejtőzik-e, vagy háborítatlan könyvtárban – esetleg íróasztal alsó fiókjában – porosodik? – Mert: az a tudásanyag, amely nem kerül be a tudomány vérkeringésébe, és nem fejt ki termékenyítő hatását, gyakorlatilag elveszett, mintha nem is létezne. – Az alternatív gondolkodásmód pedig jelenleg – gyakorlatilag – ilyen tudáshalmaz...

A harmadik gondolat: Néha derülök azok biztonságán, akik határozottan kijelentik, hogy „nincs más gondolkodásmód, csak a nyelvi”. – Bizony, többször előfordult már életemben, hogy megvilágosodott bennem a gondolat minden összefüggésével, tartósan belém vésődött, de hosszú órákat – nem egyszer napokat – kellett végigkínlódnom, amíg a verbális köntöst megtaláltam mondanivalóm számára. Mert számomra a gondolatok egy része – méghozzá a legfontosabbak – természetes vagy formális nyelven kívül jelentek meg. – Vajon találhatok igazi gondolkodásbeli kapcsolatot azokkal, akiknél szükségképpen a verbalitás, és meg sem tudják érteni a verbalitáson kívüli értelmi működést, mert saját élményükből nem ismerik?...

A negyedik gondolat: Vajon nem esem-e abba a hibába, hogy matematikai és rendszerelméleti gondolkodásmódommal végül is önmagamnak magyarázok csupán, mert más nem tudja – vagy nem akarja – megérteni fogalmaimat, állításaimat, következtetéseimet? – Nem váltam-e máris idegenebbé embertársaim számára más fajok értelmes létezőinél, vagy más bolygók lakóinál, mert gondolkodásmódomban függetlenítettem beidegződésektől, szakmai előfeltételektől, nyelvi formáktól és fordulatoktól, kötelező és fél-kötelező keretektől, egyáltalán a mai gondolkodásmódtól? – Bejuthatnak-e így gondolataim az élet és tudomány vérkeringésébe, vagy mint „potenciális tudásanyag” sikkad el, anélkül, hogy az illetékesek tudomást szereznének róla? – Bár kétséges, hogy egyáltalán akarnak-e tudomást szerezni róla?...

Az ötödik gondolat: Vajon az Egyház és az egyházi tudományok jelentenek-e kiutat ebből a kátyúból? – A II. Vatikáni Zsinat nyomatékosan hangsúlyozta a „pluralizmust”. Vajon ez csak a Keleti-egyházakra vonatkozik? – Európára továbbra is a hivatalos „római felfogás” a kötelező? – Van-e, lesz-e egyáltalán esélye az alternatív gondolkodásmódnak az egyházi tudományokban?...

Pedig ez az egész alternatív gondolkodásmód úgy született meg, hogy a Jezsuiták Magyarországi Tartományfőnökétől – mint a Tartományfőnökség alkalmazottja tudományos munkára – arra kaptam megbízatást, hogy „kutassam a természettudományok és a keresztény bölcselet határkérdéseit”. Hogy aztán az alternatív gondolkodásmód lett az eredménye ennek a kutatásnak, arról igazán nem tehetek! A tények kényszerítő ereje fogalmaztatta meg ezeket a természettörvényekből következő gondolatokat, alapképzettségem adta meg a gondolkodási mód formáját. – És azt, amit az Egyház érdekében kezdtem, éppen az egyházi tudományokkal foglalkozókkal tudom legkevésbé megértetni? – Ez már tragédia!

BEFEJEZÉS.

Nincsenek illúzióim! – A problémák súlyosak, és alig látok megoldási lehetőséget. – Vagy ha megoldódnak, mikor kerülhet rá a sor? – Mikor fogadják el ezt a gondolkodási módot, legalább alternatívaként? – Pedig az idő sürget! – Az emberiség kultúrtörténetében – ameddig pillanatnyilag vissza tudunk tekinteni az európai kultúrtörténetben – 750-800 évenként történt gondolkodásmódbeli változás. – Püthagorasztól Arisztotelészig, onnan Szent Ágostonig, majd Aquinói Szent Tamásig. – Most újabb 750-800 éves határhoz értünk el...

De maguk a problémák is sürgetnek: a mai élet és a mai tudományok által felvetett kérdések megoldhatatlanok a túlhaladott gondolkodásmódokkal. – Hát akkor mire várunk? – Amíg a problémák egészen a körmünkig érnek? – Hiszen már így is lépéshátrányba kerültünk, de még mekkorába! – Az egyháziak nem hallják, hogy Krisztus a mának is kiáltja: „Új tömlőket az újbornak!”...

Tudom, nem teljesen reménytelen a helyzet: a történelem kerekét nem lehet visszafelé forgatni! Ez az alternatív gondolkodásmód is át fogja törni a jelenlegi – tudatosan, vagy tudattalanul emelt – akadályokat és korlátokat...

Optimista nem vagyok, – de él bennem a keresztény remény!

De: „Ha késve érünk el valamit, mindig kisebbé válik az értéke... és megkeseredik az íze is szájunkban...” – mondta Zrínyi, a Költő és Hadvezér. – És bizony ő sem tudta befejezni, amit elkezdett, amit helyesnek, égetően szükségesnek tartott és minden idegszálával teljesíteni akart.

Ez az összefoglalás készült:

2005-03-02.

Takáts Ágoston
matematikus, fizikus, rendszerszervező
a Bölcsélet-tudományok doktora

MELLÉKLETEK

AZ ALTERNATÍV GONDOLKODÁSI RENDSZER SZÁRMAZTATÁSÁHOZ

I. sz. Melléklet: A TERMÉSZETTUDOMÁNYOK ÉS AZ ISTEN- BIZONYÍTÉKOK.

Szükségesnek tartom – mellékletként – az u. n. „természettudományos és metafizikai isten-bizonyítékok” rövid kritikai tárgyalását, tekintettel arra, hogy Energetikai Axiómarendszeren Nyugvó Rendszerelméletben a transzcendenciának és a Legfőbb Transzcendens Lény létezésének csak ellentmondásmentes lehetőségét és valószínűségét fogadom el. – A téma kritikai tárgyalását azért merem vállalni, mert alapképzettségem matematikus-fizikus, rendszerszervező és a bölcsellettudományok doktora vagyok, ezen kívül – mellesleg – a scholasztika-filozófiai licenciátust is megszereztem. Mindezen ismeretek birtokában merem állítani, hogy a természettudományok nem bizonyítanak Isten létezése mellett, ugyanakkor az u. n. „metafizikai Isten-érvek” is tarthatatlanok, de való igaz, hogy Isten létezése ellen sem bizonyítanak a természettudományok. – Viszont szükségesnek tartom, hogy a témával kapcsolatban a természettudománnyal és a metafizikával kapcsolatos gondolataimat közöljem.

Először azonban rá szeretnék mutatni a Bibliának azokra a részeire, amelyek alapján a keresztény filozófusok „természettudományos Isten-bizonyítékokat” kerestek, és úgy vélték, hogy találtak.

Bölcsesség Könyve 1. 2. „Mert azok, akik nem kísértik, azok megtalálják és azoknak, akik nem bizalmatlanok iránta, kinyilvánítja magát.”

Bölcsesség Könyve 7. 16.-17. „Hiszen a kezében vagyunk mi magunk: szavaink, egész értelmünk és minden ügyességünk. Mert ő adta nekünk a dolgok biztos ismeretét, hogy értsük a világmindenség szerkezetét és az elemek működését.”

Bölcsesség Könyve 13. 1. „Mert természettől balgák voltak mind az emberek, híjával voltak Isten ismeretének, a látható tökéletességekből nem tudták felismerni azt, aki van, sem művei szemlélésekor nem ismerték fel a művészt.”

Szent Pál Római-levél 1. 19.-20. „Ami ugyanis megtudható az Istenről, az világos előttünk, maga Isten tette számunkra nyilvánvalóvá. Mert, ami benne láthatatlan: örök ereje és isteni mivolta, arra a világ teremtése óta következtethetünk.”

Szent Pál Római-levél 8. 19. 22. „Maga a természet sóvárogva várja Isten megnyilvánulását... Tudjuk ugyanis, hogy az egész természet sóhajtozik és vajúdik mindmáig.”

A fenti bibliai idézetek alapján tartották lehetségesnek – sőt szükségesnek – a keresztény filozófusok és teológusok, köztük maga Aquinói Szent Tamás is, hogy a természeti-jelenségek segítségével bizonyítsák Isten létezését. Ezt a bizonyítást aztán átvitték a metafizika keretei közé is, pl. Szent Anzelm. – Holott a Bölcsesség Könyvének és Szent Pálnak a kijelentései nem szigorú értelemben vett bizonyítékok, hanem csupán megállapítások és

következtetések. – Hogy aztán ezeknek az állításoknak és következtetéseknek alapján a keresztény filozófusok és teológusok megkíséreltek szigorú értelemben vett bizonyítékokat létrehozni, az már más lapra tartozik, és a keresztény bölcsélet elégtelen voltára utal.

A következőkben tehát a természettudományos Isten-bizonyítékokkal kívánok foglalkozni, beleértve az u. n. metafizikai Isten-érveket, minthogy a természettudományos bizonyítékok egy része visszavezethető a metafizikai érvekre.

A kezdet-nélküli – kezdetlen – változással és egyéb érvelések problematikájával, valamint ezek ontológiai vonatkozásaival kapcsolatban, szeretném összefoglalni és megindokolni véleményemet a következő gondolatmenet szerint.

- A filozófiai gondolkodásmód és az axiomatikus tudományok.
- Az ismeretelméleti posztulátumok és megismerésünk folyamatai.
- Az u. n. „természettudományos Isten-bizonyítékok” és azok kritikája.

1. A filozófiai gondolkodásmód és az axiomatikus tudományok.

Elismerem, hogy az emberiség – történelme folyamán – a gondolkodás területén igen sokat, igazat és szépet produkált, de tagadhatatlan az is, hogy igen sok felesleges szócséplést, szórászhasogatást, ferde – sőt káros – nézetet hozott létre, és vitt be a köztudatba. – Hogy csak Nietzschét, egyes egzisztencialistákat, a marxistákat, nacionalistákat, anarchistákat, terroristákat említsem.

És – sajnálatos módon – eljutottunk odáig, hogy a szinte megszámlálhatatlan gondolkodási-iskola – fő- és mellék-irányzataival – egymás számára érthetetlen és értelmezhetetlen módon beszél, ugyanakkor a kifejezések belső tartalmát más és más módon határozza meg.

Ezek után felmerül a kérdés: miért ragaszkodunk az u. n. filozófiai gondolkodásmódhoz? – Amikor azzal nemhogy közelebb, inkább távolabb kerülünk egymáshoz? – Nem kellene inkább egységes emberi tudományos gondolkodást és annak kifejezésmódját megkeresnünk, és általánosan használatba vennünk?

Ha a számítástechnika területéről kívánnék hasonlatot hozni, azt kellene mondanom, hogy nincs „fordító-program” a szerteágazó filozófiák között, melynek segítségével értelmezhető lenne az egyik filozófia mondanivalója a másik számára. – A számítógépesítés alapvető problémája ugyanis az, hogy kompatibilis számítógépekből álló rendszert hozzanak létre, vagyis bármely számítógép programja és adatai közvetlenül elérhetők legyenek a többi számítógép számára.

Valójában nekünk is ez az alapvető problémánk. Éppen ezért szeretném bemutatni a filozófikus gondolkodásmód bizonyos alapaxiómáiról, hogy azok egyes tudományok számára értelmezhetetlenek.

Az apriori igazságok értelmezhetetlenek a matematikusok és a természettudományokkal foglalkozók számára. – A matematikus ugyanis axiómarendszereit tetszésszerűen axiómákból állítja össze, azoknak bizonyítása nélkül, és nem teszi kritika tárgyává, hogy azok az axiómák megfelelnek-e a valóságnak, vagy sem. – (Természetesen az axiómarendszer összeállításánál meg kell tartani az axiómarendszerek alapvető követelményeit: a függetlenséget, az ellentmondás-mentességet és a viszonylagos teljességet.) – A természettudományok viszont aposzteriori igazságokból indulnak ki, azok alapján állítanak fel hipotéziseket, és azokat

kísérletekkel próbálják igazolni. – (Mégis úgy tűnik, hogy léteznek bizonyos apriori „valamik”, pl. a fizikus számára alaplennységek: a fénysebesség; az energia-kvantum mennyisége; hosszúság-egység tekintetében 10 a -13-ikon cm, mint elemi hosszúság-egység. Ezek viszont matematikailag levezethetők és kísérletileg – jó közelítéssel – igazolhatók.)

Az azonosság és ellentmondás-elve a matematikus számára logikailag – de csak logikailag – közvetlenül evidens, ugyanakkor a természettudománnyal foglalkozók számára – a komplementaritás-elve és a Heisenberg-féle bizonytalansági-reláció következtében – a mikrofizikában, biofizikában, biokémiában, kvantum-biokémiában nem-értelmezett. Csupán a makrofizika világában – a komplementaritás és a bizonytalanság elveinek elhanyagolásával – beszélhetünk az azonossági- és ellentmondási-elvek „érvényességéről”. – Hogy példát is mondjak: a mikrorendszer egyszerre lehet tömeg és hullám; ugyanakkor a bizonytalansági-reláció következtében a legkritikább esetben azonosítható – ha egyáltalán azonosítható – egy rendszer önmagával. Hogyan történhet azonosítás, ha egy-időben ugyanazt a rendszert az egyik megfigyelő a tömege alapján, a másik viszont a hullám-függvény alapján vizsgálja? Ugyanígy nem történhet azonosítás a bizonytalansági-reláció következtében – a filozófiai gondolkodásmód evidenciájával – ha az egyik megfigyelő a rendszer helyét és időbeliségét, a másik pedig impulzusát és energiaállapotát vizsgálja. (Már amennyiben ezek a vizsgálatok egyidejűleg lehetségesek.)

A harmadik kizárásának elve nem különálló elv, hanem az előző kettőnek következménye csupán, így elbírálása egyenértékű az előző kettőével.

Az elégséges alap-elve olyan elv, amely mind a matematikában, mind pedig a természettudományokban közvetlenül belátható, mint logikai alapelv.

Az okság-elve, mint az elégséges alap-elvének lényeges megszorítása, mind a matematikában, mind a természettudományokban megkérdőjelezett, bár mindkettőben más és más szempont alapján.

– A matematikában, pl. a függvények vonatkozásában a diszkrétből a folyamatosba történő átmenet, vagy a határérték-fogalom kialakulása teszi az analízist – okság-elvi szempontból – nem-megalapozottá. Nem beszélve a Gödel-tételről, mely valamennyi axiómarendszer teljességét vonja kétségbe, holott az okság-elve alapján minden, az axiómarendszeren belül felmerülő kérdésnek eldönthetőnek kellene lennie.

– A természettudományokban viszont a relativisztikus-kausalitás bevezetése, ennek következtében a különböző állapotok közötti átmeneti függvények valószínűségi változói lényegesen meglazítják az oksági-összefüggéseket. – Egyébként is a fizika kausalitás-fogalmának meghatározása, éppen a disztinktebb fogalmazásmód következtében, lényegesen eltér a filozófia okság-elvének megfogalmazásától.

Mindezekből megállapítható, hogy a filozófiai gondolkodásmód – bizonyos, és nem-lényegtelen területeken – alapvető nehézségekkel küzd. Már pedig ha a filozófia minden területen a maga számára kívánja biztosítani az utolsó szó kimondásának jogát – és tapasztalatunk szerint általában mindig is azt akarta – akkor minden tudomány területén alkalmazható axiómarendszerrel, fogalmi garnitúrával és bizonyítási móddal kellene rendelkeznie. – Azonban nem rendelkezik! – Ezért válik szükségessé megfelelő új elméleti tudomány keresése, melyet – legalább is most és egyelőre – a halmazelméleten és matematikai-logikán nyugvó RENDSZERELMÉLETBEN véltem megtalálni.

2. Az ismeretelméleti posztulátumok és a megismerés folyamatai.

Továbbhaladva a megkezdett úton, az ontológiai axiómák kritikája után az ismeretelméletet is szemügyre kell vennünk. – Ismeretelméletünk és gondolkodási rendszerünk

öt alap-posztulátumon nyugszik,

melyeket, – minden megismerési folyamatunkban, – bizonyítás nélkül elfogadunk. – Ezek a következők.

– Létezik objektív valóság.

– Az objektív valóság megismerhető.

– Értelmünk alkalmas az objektív megismerésre.

– Az emberi gondolkodás – története folyamán – valóban megismerte az objektív valóságot, legalább részleteiben, alapvető összefüggéseiben és törvényszerűségeiben.

– Az objektív valóságra vonatkozó ismeretek átadhatók, és az átadás-átvétel folyamata során nem szenvednek lényeges érintő eltorzulást, illetve a torzulások jórészt felismerhetők, kiszűrhetők és helyesbíthetők.

Ezeket a posztulátumokat minden tudomány – legalább hallgatólagosan – elfogadhatja, és a posztulátumok keretén belül ismeretelméletünk ellentmondás-mentessége, valamint viszonylagos teljessége, vagyis a józanul felvethető kérdések megoldhatósága, igazolható.

Posztulátumaink segítségével – valójában – megismerési folyamatunk meghatározható. Természetesen ehhez szükséges ismernünk és elfogadnunk az elvonatkoztatás – az absztrakció – mibenlétét és használatának módját.

– A tapasztalati absztrakció segítségével, – az egyedi jegyek elvonatkoztatása révén, – szerezzük tapasztalati ismereteinket, amikor érzékszerveink útján jutunk konkrét ismeretekhez, ítéletekhez, kapcsolatokhoz és következtetésekhez. És a megismételt tapasztalás igazolja megismerésünk helyességének valószínűségét.

– A logikai absztrakció segítségével, – a csoportjegyek elvonatkoztatása révén, – a tapasztalati megismerés anyagából logikai műveletek – konjunkció, diszjunkció, rendezés és rendszerezés, analízis és szintézis, stb. – útján jutunk logikai ismeretekhez, ítéletekhez, kapcsolatokhoz és következtetésekhez. És a megismételt tapasztalás segítségével kidolgozott újabb logikai ismeretek igazolják logikai megismerésünk helyességének valószínűségét.

– A rendszerelméleti absztrakció segítségével, a rendszerjegyek elvonatkoztatása révén, – a logikai megismerés anyagából rendszerelméleti műveletek útján, – transzformáció, modellalkotás és modell-leképezés, struktúra-alkotás és struktúra-leképezés, stb. – jutunk rendszerelméleti ismeretekhez: fogalmakhoz, ítéletekhez, következtetésekhez, relációkhoz, stb. – és a megismételt tapasztalati, valamint logikai műveletek segítségével kidolgozott újabb – ellenőrző – ismeretek segítségével igazoljuk rendszerelméleti ismereteink helyességét.

Megismerésünknek még egy – igen jelentős – formája van: az információ-elfogadás, vagyis a hit. Amikor meg-nem-tapasztalt, vagy logikailag le-nem-vezetett ismeretet fogadunk el másoktól, és építünk be ismeret-tartalmunkba. Ez beletartozhat mindhárom ismeret-halmazba, attól függően, hogy saját tapasztalati, logikai, vagy rendszerelméleti elvonatkoztatásaink révén szerzett jól-rendezett ismeret-halmazunkba történő – ellentmondásmentes – beépíthetőség igazolja az információ-elfogadás helyességének valószínűségét.

Az ismeretszerzésnek más módja, – így az intuitív és heurisztikus ismeretszerzés, – nem felel meg ismeretelméleti posztulátum-rendszerünknek, így ezekkel kapcsolatban – bizonyos mértékig – a kétely álláspontjára kell helyezkednünk addig, amíg valamilyen módon nem valószínűsíthető azok helyessége.

Meg kell azonban jegyezni, hogy egész megismerési folyamatunk során kötnek bennünket a logika – mégpedig a háromváltozós Boole-algebrán nyugvó matematikai-logika – szabályai, azoktól való eltérés megismerésünk tartalmának helyességét kérdőjelezi meg.

3. Az úgynevezett „természettudományos” Isten-bizonyítékok és azok kritikája.

Ha megkíséreljük meghatározni a természettudományok tárgyát, kutatási és vizsgálati módszereit, meg kell állapítanunk, hogy a természettudományok tárgyát a mozgásállapotban levő anyagi rendszerek képezik, módszere a természettudományos tapasztalat és a kísérlet, a logikai és rendszerelméleti vizsgálat. Amennyiben más vizsgálati módszert is igénybe veszünk, vagy mást is tennénk a kutatás és vizsgálat tárgyává, mint a természeti-jelenségeket, a természettudományos alapoktól térnénk el.

Isten viszont nem tárgya a természettudományoknak, így megtapasztalása és megismerése tekintetében a természettudomány nem illetékes. De – minthogy nem tárgya a természettudományoknak – így a természettudományok Isten létének igazolására semmi alapot nem adhatnak. Igaz, hogy – éppen ezért – természettudományos alapon Isten nem-létét sem lehet bizonyítani!

Az ISTEN-bizonyítékok köré csoportosuló gondolataimat legjobb, ha lebontom az egyes bizonyítási módokra, és bemutatom azok tarthatatlan voltát a mai természettudományok axióma-, fogalmi- és bizonyítási-rendszere révén.

– A metafizikai bizonyítási-mód – hangsúlyozottan nem ontológiát, hanem metafizikát mondog – valójában azt jelenti, hogy valamely dolog létezése bizonyítható az által, ha fogalmi tartalma és érvényességi köre megfelelően – egzakt módon és egyértelműen – kifejthető. T. i. ezt nem lehetne megtenni, ha a dolog nem létezne valóságosan. – A fogalom belső tartalmának kifejtése azonban nem bizonyítja az objektív létezését, legfeljebb az ellentmondásmentes lehetőséget. – Így pl. a matematikában az N-dimenzió, vagy a fizikában a mérték-bozonok, melyek közül egyedül a foton az ismert létező. Ezek belső tartalma bár megfelelően kifejthető, objektív létezésük azonban nem bizonyított. – Egyébként a metafizikai bizonyításmódot azért vettem elsőként, mert az u. n. „természettudományos” bizonyítékok egy része visszavezethető a metafizikai bizonyításmódra.

– A kontingenciából vett bizonyítási mód lényege: mivel vannak nem-szükségképpen, vagyis „esetleges” – kontingens – létezők, azért kell lennie „szükségképpen” létezőnek, mely a nem-szükségképpen létezőknek létrehozó oka. Ezt a szükségképpen-létezőt nevezzük Istennek. – Azonban a matematika és a természettudományok nem ismerik a „szükségképpen” és „esetleges” ilyen megfogalmazását, de nincs is tudományukban szükség rá.

– A matematikában a relációk és a különféle műveletek képezik az összekötő kapcsot az elemek, halmazok, matematikai struktúrák között, és ezek nem szükségképpen vagy esetlegesek, hanem egyszerűen: létezők, vagy nem-létezők. Természetesen a kapcsolatok létének megszabhatjuk a szükséges és elégséges feltételeit, de ez lényegében távol áll a filozófia „szükségképpen-létező” fogalmától.

– A természettudományokban a kölcsönhatás az ismert és elfogadott fogalom, melyet a különböző létezők között a kölcsönható-képesség, annak aktivizálódása, valamint az ezzel együtt járó relációk hoznak létre. Ezek a kapcsolatok – a természettörvény alapján – lehetnek szükségképpenik; lehetetlenek; X vagy Y valószínűséggel valószínűek, attól függően, hogy milyen természettörvény indikálja a kölcsönhatást. De ezek a természettudományos fogalmak semmi képen nem fedik a filozófiailag értelmezett „szükségképpen” és „esetleges” fogalmak tartalmát, de még csak nem is utalnak azokra.

Ugyanide kell sorolnunk a magyar PAULER ÁKOS „princípium correlacionis”-át, – vagyis az „összefüggés-elvét”. – Az elv szerint abból a tényből, hogy megtapasztaljuk életünk és létünk korlátait, rásejtünk arra, hogy kell lennie egy „korlátlan, semmitől sem függő létnek”. – Ezzel kapcsolatban két megjegyzésünk van.

Először: Amennyiben a „korlátot” a természettudomány által megfogalmazott és használt „kényszerfeltétellel” azonosítjuk, való igaz, hogy a szabadságfok-szám növekedésével csökken a kényszerfeltételek száma. – Arra azonban nincs elméleti, még kevésbé kísérleti bizonyítékunk, hogy a természetben – vagy azon kívül – lenne kényszerfeltétel nélküli létező.

Másodszor: A „rásejtés” még nem egyenlő a bizonyossággal, de még a nagy valószínűséggel valószínűsítéssel sem. – Így Pauler Ákos „princípium correlacionis” elve semmi képen nem bizonyíték Isten létezésére mellett. – Viszont, ha valaki bizonyításnak venné a léttartalom kifejtését, akkor ez az érv is visszakanyarodik a metafizikai bizonyításmódhoz.

A teleológiai bizonyításmód lényege: a természetben megnyilvánuló rend és célszerűség abszolút bizonyossággal utal egy természetén kívüli lényre, aki ezt a rendet és célra irányultságot eleve megadta a természetnek, és kívülről irányítja azt. – Ez a bizonyításmód ugyancsak értelmezhetetlen, ezért alkalmatlan a matematikai és természettudományos gondolkodásmód számára.

– A matematikában eleve nem értelmezett a teleológia, a célra irányultság.

– A természettudományban pedig igen valószínű, – szinte nyilvánvaló, – hogy a természetben megnyilvánuló rend az alapvető szimmetriákból származtatott természettörvények következménye. A természettörvények pedig nem egy előre elrendelt cél érdekében ilyenek, hanem éppen fordítva: a természettörvények adott volta miatt ilyen a természet fejlődésének feltétel-, cél- és eszközrendszere, minek következtében maguk a természeti jelenségek ilyenek. – A természetben működő energia-tételek hatása biztosítja a fejlődést és annak irányát, nem beszélhetünk tehát teleológiai elirányulásról, különösen nem kívülről ható teleológiai elirányításról. Csupán azt állíthatjuk nagy valószínűséggel, hogy a „komplexifikálódó” egységesülés – mert ez a fejlődés – útján az élettelen lét az élet valószínűségével bír, az élőrendszer pedig a tudat felé irányul nagy valószínűséggel. – Itt meg kell említenem Neumann levezetését, mely szerint az élő kibernetikai-rendszer megadott elemszám és rendezettség, valamint megadott küszöb-energiaszint felett az értelem valószínűségével bír. Viszont ez sem bizonyíték!

A transzcendentális bizonyíték – jelenlegi formájában – a tökéletesség révén kíván eljutni a legtökéletesebb létezőhöz. – Ez a bizonyításmód – sajnálatos módon – szintén használhatatlan Isten létezésének bizonyítására a teleológiára való visszavezethetősége miatt.

Mégis ez a gondolkodásmód látszik a legjárhatóbb útnak, amennyiben a halmazelméleti struktúrákból homomorf-leképezés – vagyis nem kölcsönösen-egyértelmű transzformáció – útján mindig magasabb-rendű struktúrákhoz juthatunk el. Ha már most a természeti-jelenségeket, mint létezőket, léttartalmuk alapján magasabb struktúrákba, – így: prébiológiai-, biológiai-, tudati-struktúrákba, – akkor a struktúrák alapvető összefüggéseinek, – az energetika-, információs- és tudati strukturáltságuknak, – homomorf-leképezése útján juthatunk mindig magasabb léttartalommal rendelkező rendszerekhez, úgyis mondhatjuk: mindig tökéletesebb létstruktúrákhoz. – Így az erkölcsi-strukturáltság segítségével át tudjuk lépni a transzcendencia határait is, és a legmagasabb transzcendens struktúra: a TELJESSÉG-STRUKTÚRA megközelítéséig is eljuthatunk. – Az így vázolt úton azonban a transzcendenciának és a TELJESSÉG-STRUKTÚRÁNAK nem a tényleges létezéséhez, csupán az ellentmondásmentes lehetőségét tudjuk igazolni.

Az emberi egzisztenciából történő bizonyítás teljesen szubjektív bizonyítási mód, melyet egyetlen józanul gondolkodó ember soha nem fogad el. – Esetleg – az előző út összekap-

csolásával – addig az ellentmondás-mentes felismerésig el lehet jutni ugyancsak struktúraelemzés és homomorf-leképezés segítségével, hogy az ember – szellemi lelkét tekintve – a transzcendencia és szubtranszcendencia közös-része – metszete – mint halmazelméleti művelet eredménye. – Ebből aztán, további elemzéssel és leképezéssel, a tiszta transzcendens-létező lehetőségéhez el lehet jutni. – De ez már nem az emberi egzisztenciából való bizonyítás! Az ember ugyanis természeti-jelenség, így egzisztenciájából semmiképpen nem juthatunk el a természetén túli létnek – mint a transzcendencia és az Isten – bizonyosságához, de még csak ellentmondás-mentes valószínűségéhez sem.

A kozmológiai Isten-bizonyítékok egyrészt a változsból az örök Változhatatlanra történő következtetést tartalmazzák, ezen belül a kezdet-nélküli változással lehetetlenségének igazolását, – (erről a Brandenstein-féle bizonyítási-mód kritikájánál szólok); – másrészt a Világegyetem teremtett-voltáról a Teremtőre való következtetést. – Vegyük hát ezeket sorra.

– A változás – természettudományos alapon – talán így fogalmazható meg:

a kölcsönhatások időbeli lefutása, melynek révén a rendszer egyik állapotból egy másik állapotba kerül. – (A matematikában semmiképpen nincs időbeliség, így a változás fogalma – ilyen értelemben – nem értelmezett.) – Természettudományos szempontból azonban a változásokkal, állapotváltozásokkal kapcsolatban a következőkre kell figyelemmel lennünk.

Először: A relativisztikus-kauszalitás, a határozatlansági-reláció és a statisztikai valószínűség miatt a szigorú értelemben vett kauszalitás olyannyira meglazult, hogy az állapotváltozásokkal kapcsolatban – már csak az átmeneti-függvények valószínűségi-változói miatt is – csak valószínűségekről beszélhetünk.

Másodszor: Maga az időbeliség fogalma – a relativitás-elmélet következtében – módosulást szenvedett. Természettudományos időfogalmunk ugyanis nem az idő hétköznapi értelmét takarja, még csak a Newton-féle végtelen kicsi időpillanatok összességét sem. Lényeges különbséget kell tennünk múlt, jelen és jövő között.

≡ Múlt az, amelyről tudomásunk van, illetve lehet, amelyről tapasztalattal bírunk, vagy bírhatunk.

≡ Jövő az, amiről nincs tapasztalatunk és tudomásunk, de – esetleg – befolyásolni tudunk.

≡ A jelen az az idő-intervallum, amelyben valamely esemény sem ismert nem lehet, sem azt befolyásolni nem tudjuk.

A változásnak ez a tartalma semmi esetre sem lehet bizonyíték Isten létezésére mellett, aki nem természeti-jelenség, aki a kölcsönható állapotváltozásban részt nem vesz, létrehozó ok volta pedig – az erősen meglazult kauszális összefüggés miatt – bizonyíthatatlan. – Azon kívül a természettudomány jelenlegi idő-fogalma értelmezhetetlen a filozófiák – köztük a keresztény filozófia – számára, ha a változás-bizonyítékot használni kívánják. – Így mind a kölcsönhatások időbeli lefutásáról, mind pedig a kölcsönhatások kauszális összefüggéséről kétségben vagyunk.

A Világegyetem teremtett volta tekintetében a kialakulást megelőző állapotról – vagyis: az anyag honnan-valóságának kérdéséről – csak annak észlelése és vizsgálata alapján tudna a természettudomány nyilatkozni. Ilyen észlelés azonban nincs! – Így csupán abból indulhat ki a természettudomány, hogy a Világegyetem anyaga van. – Hogy honnan és hogyan? – Ez nem tárgya a természettudománynak... Hogy a filozófiának tárgya? – Lehet. De véleményem szerint csak ennyiben:

„Ésszerű és ellentmondás-mentes feltételeznünk azt, hogy a Világegyetemben megnyilvánuló törvényszerűségek mögött egy anyagfölötti – tehát transzcendens – Létező áll, aki az anyagban levő erőkkel, szimmetriákkal és természettörvényekkel útjára indította ezt az anyagi valóságot, hogy a fejlődés-elvének segítségével kibontakoztassa magából a benne levő lehetőségeket.”

Ezt valószínűsíti az anyagi valóság első állapot-megnyilvánulásainak matematikai leírási lehetősége is, amennyiben mind a – feltételezett – forró-robbanás, mind pedig a – lehetséges – pulzáló folyamat matematikailag megfogalmazható, és a mai állapot mindkettőből levezethető. – A forró-robbanás – vagy a végtelenből történő pulzálás – végtelen eseménysorozatnak nullától negatív végtelenbe tartó halmazokkal történő reprezentálása, mint megközelítési lehetőség, teljesen felesleges, és – véleményem szerint – ilyen „matematikai-trükkök” alkalmazásának vajmi kevés köze van a valósághoz. – Ezekről természettudományosan és filozófiailag teljesen felesleges gondolkodni, mert egyik módon sem dönthető el semmi, azon túlmenően, amit már az ésszerűség kapcsán megállapítottunk.

A Brandenstein-féle bizonyítási-módban több kérdés is felmerül, melyekre választ kívánok adni.

Először: A kezdet nélküli változássor lehetetlenségének bizonyítási módja halmazelméletileg vizsgálendő probléma. – Ez a változás-sor – halmazelméleti szempontból – vagy véges, vagy végtelen.

– Ha véges, abban az esetben a teljes halmaz is véges, mert csak véges halmaznak van valódi véges részhalmaza.

– Ha viszont a teljes halmaz végtelen, akkor a változás-sornak is végtelennek kell lennie, mivel a végtelen halmaznak a valódi részhalmaza is végtelen.

Tehát a kezdetlen – vagyis végtelen – változássor lehetőségének, vagy lehetetlenségének kérdése halmazelméletileg eldönthetetlen probléma. – Ennek azonban filozófiai következménye: a véges vagy végtelen Isten-fogalom eldönthetetlen volta.

Másodszor: További probléma még ennél a bizonyítás-módnál: az „aktuális- és potenciális-végtelen” fogalmának értelmezhetetlensége matematikai és természettudományos szempontból egyaránt.

– A matematika csak a megszámlálható- és megszámlálhatatlan-végtelen fogalmát ismeri.

– A természettudományokban a végtelen-kicsi és végtelen nagy mindig anyagi rendszert takar, és annak bizonyos mértékű – kiterjedésben való – meghatározhatatlan voltát jelenti.

A filozófia „aktuális-végtelen” fogalmával kapcsolatban jogos a gyanú: eleve föltételezést nyer, hogy ez maga az Abszolútum. Ebben az esetben pedig „petitio principii” – az elv elővételezése – áll fenn. Ha viszont nem feltételezés, akkor metafizikai bizonyítás-móddal állunk szemben, mert a fogalom belső tartalmának kifejtése a lét-bizonyíték.

Harmadszor: Indokolatlannak tartom az egész probléma-felvetést. Vajon miért kell olyan nagy jelentőséget tulajdonítani a kezdet-nélküli változás-sor bizonyításának? – Hiszen, ha a másik oldalt – a jövőt – tekintjük, akkor a relativitás-elmélet alapján a következőket mondhatjuk.

„A jövőt illetően, – időben minél távolabbra próbálunk előre tekinteni, – a lehetőségek halmaza állandóan növekszik. Ha most a Világegyetem anyaga által meghatározott világteret az alapvető szimmetriákra próbáljuk visszavezetni, a lehetőségek halmazának növekedése egyszersmind a világtér növekedését is jelenti: lévén a világtér – a jövő időbeliségének oldaláról megközelítve – a lehetőségek halmazának összessége.”

Levonhatjuk a végső következtetést: kozmológiai Isten-bizonyíték nincs, ugyanúgy, mint más természettudományos Isten-bizonyíték sem. – Beszélhetünk ésszerű feltételekről... Beszélhetünk – a múlt időbeliségének oldaláról megközelítve – a kezdeti feltételek és lehetőségek valószínű leszüküléséről... Beszélhetünk arról, hogy a természettudomány – mindezek ellenére – nem bizonyít Isten ellen...

Talán legegyszerűbb, ha azt mondjuk:

„A struktúra-elemzés és a homomorf-leképezés segítségével lehet a transzcendencia és ISTEN létezésének ellentmondás-mentes lehetőségét igazolni; a természettudományok segít-

ségével ésszerűvé tudjuk ezt tenni; de ISTEN létezésének bizonyítása és ennek a bizonyosságának ésszel és törekvéssel történő megragadása csak a transzcendens-információ:
a KINYILATKOZTATÁSBA VETETT HIT
alapján lehetséges.

II. sz. Melléklet.

A SCHOLASZTIKA FILOZÓFIA mint a mai problémák megfogalmazására és a továbbfejlődésre nem alkalmas zárt rendszer.

A scholasztikát, mint formai diszciplínát, mindig nagyra becsültem, és ma is nagyra tartom. – Aki ismeri munkáimat, észrevehette, hogy formai felépítés tekintetében mindig tartottam és tartom magam az évtizedekkel ezelőtt tanultakhoz. Vagyis munkáimban ragaszkodtam:

- az előírányzott téma lényegének precíz megjelöléséhez;
- a fogalmak disztinkt meghatározásához, beleértve a fogalmon belüli különböző értelmezéseket;
- az általam el nem fogadott értelmezések elutasításához, és az elutasítás indoklásához;
- magának a témának feldolgozásához;
- a téma megoldásának következményeihez és kapcsolataihoz.

Természetesen mindezt rendszerelméleti alapon; a matematikai logika segítségével; az energetikai-, információelmélet- és kibernetikai-alapok felhasználásával; a struktúra-elemzés és a modell-leképezés útján; a lét- és értékrend felhasználásával.

Hogy a scholasztikának miért csak formai diszciplínáját fogadom el, azt alapvetően azzal kívánom indokolni, hogy a scholasztikát alkalmatlannak tartom a természettudományok és a természettudományos világkép értelmezésére. – Indokaim a következők.

1. A scholasztika zártrendszeré vált, mely határait rendszerén belül hordja.

– Ha a fizikából kívánnék példát hozni, akkor a Newton-féle fizikára kell hivatkoznom, két és fél évszázadon keresztül képezte a fizikai gondolkodásmód kereteit, míg a XX. század elején rá nem mutattak zárt rendszer voltára. – A nyílt-, vagy nyitott-rendszernek alapvető tulajdonsága az, hogy a rendszer alapját képező axiómarendszer olyan bő, hogy keretén belül a tárgyával kapcsolatos minden – józanul felvethető – kérdés eldönthető az axiómák segítségével. Továbbá az axiómák alapját képező alternatívák lehetővé teszik, hogy az axiómarendszer keretei annyira tágíthatók legyenek, hogy segítségükkel – a jövőt illetően – bármilyen józanul felvethető kérdés eldönthetősége biztosított legyen. – Már pedig – véleményünk szerint – ilyen rendszer csak az energetikai, információelméleti és kibernetikai axiómákon felépülő rendszerelmélet axiómarendszere lehet. – A scholasztikáról viszont ez nem mondható el.

2. A scholasztika axiómarendszere kétségessé vált

– a függetlenség, ellentmondás-mentesség és teljesség szempontjából – a modern természettudományok vizsgálatára, jelenségeinek megfogalmazására és értelmezésére. – Ez elsősorban a scholasztika természetbölcseletére vonatkozik, de – mint előző mellékletünk bevezetőjében láttuk – ontológiai és ismeretelméleti problémákkal is terhes. – A maga idejében – akár Arisztotelészt, akár Aquinói Szent Tamást vesszük – természetesen az akkori tudásszintnek megfelelően, még nem merültek fel ilyen kétségek. Mint ahogy Newton fizikájával kapcsolatban sem merültek fel nehézségek egészen a XX. század elejéig. – De ma a keresztény bölcselet és a modern természettudományok határkérdései már megközelíthetlenné váltak a scholasztika számára. – Ugyancsak nem lehet megfogalmazni a scholasztika fogalmi rendszerével a modern természettudományos világkép elemzésének problematikáját.

3. A scholasztika axiómarendszere – és az abból következő tételek – által támasztott követelmények a következők.

- A szigorú értelemben vett okság-elv érvényesülése, ugyanakkor a modern természettudományokban a relativisztikus-kausalitás, a határozatlansági-reláció és a statisztikai-valószínűség elve érvényesül.
- Az abszolút és hipotetikus bizonyosság, továbbá alap-axiómáit tekintve az evidencia, ezzel szemben a mikrofizikában, s ennek következtében a kvantum-kémiában, biofizikában és biokémiában bizonytalanság és határozatlanság érvényesül.
- A változásban a folyamatosság, és ennek megfelelően a matematikai megfogalmazásokban a folytonos és differenciálható függvényekkel történő leírás, mint a Newtoni-fizikában. – Ugyanakkor a modern természettudományokban – az energia kvantáltsága miatt – a diszkrét változás és az ugrásszerű fejlődés érvényesül, a matematikai leírásban pedig a lineáris- és nem-lineáris spinorok elmélete.
- A tér és idő fiktív, nem-valós volta, valamint ezeknek egymástól való teljes függetlensége, – ugyanakkor a modern természettudományokban a tér és idő nem más, mint az anyagi rendszerek megjelenési formája, és objektív realitással bír.
- A finalitás, vagyis a célszerűség, kívülről történő irányítás formájában, – ugyanakkor a modern természettudományokban nem mondható meg előre a célra történő irányultság, hanem csak utólag állapítható meg, így pl. az, hogy a pusztalét az élő-létre irányul, az élet pedig az értelmes-életre.
- A „matéria-forma”, valamint az „aktus-potencia” tanoknak érvényesülése, – ugyanakkor ezek a modern természettudományokban nem érvényesülhetnek.

Ez utóbbi követelményekkel kapcsolatos indokolás kifejtése a következő.

- A „matéria-forma”-tannal kapcsolatban a következőket kell kifejtenuk: ha a Világegyetem anyagát – az elemi részecskék anyagát tekintve – tesszük vizsgálat tárgyává, nem állapítható meg a „matéria”, sem a „matéria prima, sem a matéria szekunda”. Vizsgálataink során kétségben vagyunk az anyag mibenlétét illetőleg: présztelláris-anyag?..., hiperon-plazma?..., u. n. „yelem”?..., valamilyen energia?..., gravitációs-, vagy elektromágneses-erőtér?..., – Még kevésbé állapítható meg a „forma” mibenléte, mikéntje, honnan valósága, lényege – (szimmetriák?..., természettörvények?..., megmaradási-elvek?..., vagy csupán matematikai összefüggések?...)

- Az „aktus és potencia-tan” viszonylatában néhány példát szeretnék említeni.

A kölcsönható-képesség: a scholasztika szerint potencia, vagyis merőben képesség csupán, ugyanakkor a modern természettudományokban aktus, mivel a lét maga nem más, mint kölcsönhatni, vagy kölcsönhatást elviselni.

A szabadságfok: a scholasztika szerint potencia, vagyis képesség csupán, ugyanakkor a modern természettudományokban aktus, mivel az anyagi rendszer objektív határozománya.

Az energiaszint ugyanígy a scholasztika szerint potencia, vagyis képesség csupán, a modern természettudományokban azonban létező energia-kvantumoknak valóságos jelenléte, tehát aktus.

4. A scholasztika axióma-rendszerének segítségével leírhatatlan és értelmezhetetlen elvek, fogalmak, melyek a modern természettudományokban ténylegesen létező valóságok.

- A statisztikai valószínűség-elve, mely nélkül a statisztikus mechanika, termodinamika, elektrodinamika, kvantummechanika, kvantumdinamika és kvantum-térelmélet, valamint ezeknek kémiai és biológiai formái és mellék-tudományágai nem fogalmazhatók meg.

- A határozatlansági-reláció, mely a mikrofizikának, mikrobiológiának lényeges alkotórésze, törvényszerűsége.
- A komplementaritás-elve, mely szerint a mikro-rendszerek hol anyagi-rendszerként, hol hullámként viselkednek és írhatók le matematikailag, ugyanakkor ez a kvantummechanikának és következmény-tudományainak elengedhetetlen törvényszerűsége.
- A Pauli-féle – és egyéb ismert, vagy még ismeretlen – kizárási-elv, mely a kvantummechanikai törvényszerűségek legjelentősebb leszűkítő törvényszerűsége, pl. a szigma- és pi-kötéseknek egyetlen magyarázó elve a kvantumkémiában.
- Az energiaminimum-elve, melyek segítségével nélkül az energetikailag magukra hagyott mikro-rendszerek objektív leírása lehetetlen, így pl. a hiperon-bomlás magyarázata és matematikai leírása.
- A dualitás-elve az energetikában, mely a szabadenergia- és az entrópia-hatás fordított arányosságát fogalmazza meg, és a termodinamika egyik legfontosabb elve, és a természettudományok valamennyi ágában érvényvel bír, de ezen kívül az információelméletbe is átvihető.
- A kibernetika, mely az élő rendszerek energia-gazdálkodásának, szabályozásának és vezérlésének, ellenőrző és fejlesztőrendszereinek, külső és belső kommunikációjának, valamint hierarchikus felépítésének egyetlen magyarázó elve. Egyszersmind az absztraháló, megismerő, általános összefüggés-kereső és felismerő tudati állapotváltozások alapvető értelmező elmélete az információelmélettel együtt.
- A mennyiségi változások révén minőségi változások bekövetkezése, ezen belül maguk az energetikai küszöbszintek, azok átlépésének feltétel-, cél- és eszközrendszere.
- Maga a fejlődélmélet, annak fokozatai és megjelenési formái, az átöröklés feltételrendszere, a mutációk és azon belül a makro- és mikro-mutációk értelmezése, következményei.

Hogy az anyag és az antianyag; az energia kvantáltsága és az energia-kvantumok mibenléte; a relativitáselmélet; a körfolyamatok és a megfordítható-folyamatok elvének problematikáját éppen csak hogy megemlítem...

5. Szinte legjelentősebb nehézséget a scholasztika „szubsztancia és akcidencia tana” és annak tartalma jelenti a modern természettudományok vonatkozásában.

- A modern természettudományokban ugyanis a mennyiség, a minőség, a helyzet, a körülmény többé már nem akcidenciák. – Konkrét példák erre a következők.
- A mennyiségi növekedés – az energiakvantumoknak a rendszerbe vitele révén – az elemi-részeket, egyáltalán az anyagi-rendszert, gerjesztett állapotba hozza, míg aztán – az energiaküszöbszint átlépésével – teljesen új szubsztancia, új kémiai-elem, új anyagi-rendszer jön létre. – Nézzük, pl. az atommagot: az atommag neutronszámának növelése vagy csökkenése révén a kémiai-elemnek új, minőségileg különböző izotópjá jön létre. Pl. a C-12 szénatom neutronszámát eggyel növelve C-13 szén-izotóp jön létre, mely azonban már radioaktív sugárzást bocsát ki magából. – Vagy nézzük az u. n. „K-befogást”: az elektroneutrónról elektron kerül be az atommagba, és ez által egy proton neutronná változik, mely által alacsonyabb rendszámúvá válik a kémiai elem. Ennek ellentéte viszont a béta-sugárzás, amikor az atommagból elektron-kisugárzással neutron válik protonná, és így új, magasabb rendszámú kémiai elem jön létre. – Ezekből a példákban is nyilvánvaló, hogy mennyiségi növekedés révén minőségileg új szubsztancia állhat elő.
- A minőségi változás a biológiában, amikor pl. a radioaktív- vagy kozmikus-sugárzás hatására a DNS bázis-szekvenciájában változás jön létre, és ez új mutáció létrejöttét okozhatja, mely – ha életképes – a fajban új populációt hoz létre, és – esetleg – a faj továbbfejlődését.

dését eredményezheti. – Vagyis a minőségi változás révén minőségileg új szubsztancia állhat elő.

– A helyzet-változás az anyagi-rendszer egész magatartását, viselkedésmódját tudja megváltoztatni, ha pl. az elemi-részecskét elektro-mágneses térbe helyezük, vagy valamely anyagi-létezőt atomsugárzásnak tesszük ki, az egész rendszer lényegében megváltozhat.

– A körülmény-változás ugyancsak képes az anyagi-rendszer egész magatartását, viselkedésmódját megváltoztatni, ha pl. kényszerfeltételek beiktatásával a szabadságfokok számát csökkentjük; vagy fordítva: a kényszerfeltételek csökkentésével a szabadságfokok számát növeljük. Biológiában ugyanígy képesek vagyunk megváltoztatni a biológiai rendszer magatartását és viselkedésmódját, ha a sejtet, a szervet, vagy akár magát az egész szervezetet radioaktív-sugárzásnak tesszük ki.

Mindezek alapján a scholasztika filozófiának tartalmi diszciplínájával kapcsolatban a modern természettudományok és a modern természettudományos világkép értelmezésére való alkalmazhatóságát jogosan állapíthatjuk meg. Egyben jogos kétségeink merülnek fel a scholasztika filozófia egész axiómarendszerét illetően, éppen ezért ontológiai és ismeretelméleti kérdések eldöntésében való jogosultságát is kétségbe kell vonnunk.

Ontológiai szempontból az előző öt pontban részletesen kifejtettek állnak fenn jogos kétségeink.

Ismeretelméleti szempontból pedig az arisztotelészi-logika használata teszi indokolttá kétségeinket. – Az arisztotelészi-logika alapja ugyanis a két-értékű Boole-algebra, mely csak az igaz és a hamis ítéleteket tartalmazza. Ugyanakkor a matematikai-logika alapja a három-értékű Boole-algebra, mely az igaz és a hamis mellé beiktatja a halmazelméleti konjunkció segítségével: a logikai-vagy ítéletet. Ezek révén logikai döntéseink – és ezzel ismeretelméleti lehetőségeink – köre jelentősen bővül.

Számunkra az energetikával, információelmélettel és kibernetikával megalapozott RENDSZERELMÉLET lesz az az elméleti diszciplína, melyre természettudományos vizsgálatainkat és értelmezésünket építeni kívánjuk. S melynek segítségével modern természettudományos vizsgálataink és értelmezésünk eredményessé is válik.

III. Melléklet.

Az energetikai axiómarendszeren nyugvó RENDSZERELMÉLET, mint jelenleg legalkalmasabb gondolkodási rendszer az ISTEN megközelíthető tulajdonságainak tükrözésére

„Ma még tükör-cserepekben homályosan látunk... Ma még csak töredékes a tudásunk...”
(Szent Pál I. Korinthusi levél 1. 13.)

Gyermekkorom egyik kedvelt játékszere a KALEIDOSZKÓP volt. Ez kis optikai játékszer, benne színes üvegdarabkák, fénylő sztaniol-darabok voltak három keskeny üveg- vagy tükörlap közé elhelyezve. Ha az ember mozgatta-forgatta, különböző tükörszimmetrikus alakzatok jelentek meg, melyekkel sokáig – mondhatni: félórákig – elszórakoztunk. Mert a formák és alakzatok soha nem ismétlődtek meg, és szépségükkel, változatosságukkal gyermeki fantáziánkat megragadták. – Üveg-cserepekben egy egész külön világ...

A középiskolát olyan gimnáziumban végeztem, ahol az épület tetejére a XIX. században – akkor teljesen korszerű – csillagvizsgálót építettek. Ott végezte az 1800-as évek második felében világhírű csillagászunk, Fényi Gyula, híres „napfolt-tevékenység” vizsgálatait. – Mikor én odakerültem, a csillagvizsgálóban már csak hétköznapi meteorológiai adatgyűjtés történt: hőmérséklet, csapadék, légmozgás, stb. rögzítése. – A csillagvizsgáló kezelőjével jóban voltam, így néha föl vitt magával, és időnkint mutatott is valamit. Igen nagy örömmre szolgált, mikor az üstökös-keresővel megnézhettem a Holdat, többször is. Így számomra aztán nem volt újdonság, mikor a média a hold-kráterekről és egyáltalán a holdbeli viszonyokról beszélt. – Legnagyobb élmény azonban egy részleges-napfogyatkozás megfigyelése volt a nagy-távcsövön keresztül. Máig sem felejttem el azt a mély meghatódottságot, amikor a Hold árnyéka kezdte elfedni a Napot, és fokozatosan a Napkorong fele árnyékba borult. – Előzőleg feltűntek még a Nap peremén kisebb-nagyobb felvillanások, a „protuberanciák”, melyekkel híres csillagász-elődünk foglalkozott. – A távcsőben egy egész külön világ...

Az Egyetemen, – mivel természetbölcselet szerettem volna lenni, – a matematikán, fizikán és bölcselet kívül kémiát, biokémiát, biológiát és antropológiát is hallgattam. – Teljesen új világ tárult ki előttem: az élettelen-lét, az élő-lét, mind ezernyi – nem is ezernyi, hanem milliónyi – változatával... Aztán a pszichikai-lét: az értelem és a törekvés... Új, óriási kaleidoszkóp! – És fölötte a matematika tucatnyi tudományágával, mely összefogja ezt a természettudományokban rejlő egész külön világot...

És akkor egy öreg, rokkant professzoromtól – hazánk első differenciál-geométeriától – hallottam először a természettudományokkal kapcsolatban: „Tükör-cserepek, amiket próbálunk összesöpörni, és tükörré összeállítani...” – És akkor el kezdtem gondolkodni: hányszor próbálták a természetet és a természettudományokat tükörré összeállítani, melyben, – mint tükörben, – föl tűnik az Alkotó képe! – Püthagorasz... Arisztotelész... Aquinói Tamás... Newton... Maxwell... Boltzmann... Mind-mind azt hitték, hogy teljes a tükör. – Aztán jöttek újabb valakik, akik cserepekre törték a tükröt. – Egészen a mostani kvantummechanikáig... kvantumdinamikáig... kvantumkémiáig... kvantumbiológiáig... És utána? – Tükör-cserepekben egy egész külön világ...

És akkor tovább kezdtem tanulni: csoport-elmélet; relativitás-elmélet; kibernetika, vagyis vezérlés-elmélet... Mind-mind egy-egy újabb tükör-cserép... Hátha lehet összetenni belőlük

egy nagyobb tükör-darabot, melyben majd felsejlik, melyben jobban tükröződhet az Alkotó képe! – Így jutottam el az energetikai axiómarendszeren nyugvó RENDSZERELMÉLET-hez, bízva abban, remélve azt: jelenlegi tudásszintünkön talán ez lesz a legalkalmasabb gondolkodási-rendszer, melyben Istennek megsejthető, megközelíthető tulajdonságai legjobban tükröződnek. – Tükör-cserepeknek új összesöprése, új összeállítási kísérlete, számomra most egy egész külön világ...

Akit érdekel ez a külön világ, jöjjön velem! – Vegyük sorra a kisebb-nagyobb tükör-cserepeket! – És próbáljuk meg úgy összeállítani, hogy előtűnjön bennük a Háromságos Isten képe!...

x x x

Szent Pál megállapítását a Korinthusi Levélben úgy értelmezem, hogy fentről lefelé történő transzformációval is haladhatunk a lét- és értékrendben, nemcsak letről felfelé, mint a Természetbölcseletben és az Ontológiában tesszük: a pusztalét struktúraszintjétől az élet struktúraszintjén át a tudat struktúraszintje felé. – Most tehát Isten felől próbáljuk megközelíteni a teremtett anyagi valóságot, benne az emberrel: a tudatos és szabad személyiséggel. – Tehát a Háromszemélyű Isten egyes Személyeit és megközelíthető tulajdonságait alapul véve, figyeljük meg azt, hogy ezeket a „megsejtett” tulajdonságokat hogyan fogadják be az egyes struktúraszintek, mint léthatározományokat: hogyan tükrözik vissza – mint „tükör-cserepek – az Isteni Naptól rájuk tűző napsugarakat.

Így jelenlegi módszerünk: leképezés a TELJESSÉG STRUKTÚRÁJÁBÓL az anyagi struktúraszintekre, amint azok befogadni képesek azt.

1. Az ELSŐ ISTENI SZEMÉLY: az ATYA.

Az ATYA: A LÉT-, az ÉLET- és az ENERGIA-TELJESSÉG.

1. 1. Mit sejtethetünk meg az ATYA tulajdonságaiból és állapotthatározóiból.

Ahhoz, hogy megállapíthassuk: mennyit képesek felfogni a természet egyes struktúraszintjei, bennük a különböző természeti-jelenségekkel, és tükör-cserepeiken mennyit képesek visszatükrözni az ATYA-ISTEN léthatározóibanól, először végig kell gondolnunk az általunk megsejthető tulajdonságokat és állapotthatározókat.

Ő a LÉT-TELJESSÉGE: képviseli az állandó és abszolút kölcsönhatást a Háromszemélyűségen belül, abszolút léttartalommal és relációkkal, kényszerfeltételek nélkül, a szabadságfokok végtelenségével, mely abszolút Önmeghatározást, teljes Önkibontakozást jelent. – (Majdnem úgy fogalmaztam: a teljes Önfelülmúlás állapotát jelenti.) – Ez a LÉT-TELJESSÉG egyúttal jelenti minden más létnek az akarását, létrehozását, fenntartását és védelmét. – Ezért egyben Teremtő és Fenntartó. – Ugyanakkor a lét ellen vétőknek Igazságos Bírája, és az igazságos Ítélet végrehajtója.

Ő az ÉLET-TELJESSÉGE: AZ ÁLLANDÓ ÉS ABSZOLÚT ÖNMAGÁVAL TÖRTÉNŐ KÖLCSÖNHATÁSRA-LÉPÉS. Ezért szüli öröktől fogva a FIÚT. Ez az Önmagával való kölcsönhatásra-lépés eredményezi az ÖRÖKTŐL-VALÓSÁGOT és az ÖRÖKKÉ-VALÓSÁGOT; az örök Létnél való VÁLTOZATLANSÁG mellett az örök VÁLTOZÉKONYSÁGOT. – Ez az ÉLET-TELJESSÉG jelenti egyben a más-lét akarását, létrehozását, fenntartását és

védelmét. – Ezért egyben Gondviselő és maga az IRGALOM-TELJESSÉGE, mert tudja, hogy a nem-teljes élet problémái csak Gondviseléssel és Isteni-irgalommal oldhatók meg.

Ő az ENERGIA-TELJESSÉGE: a végtelen és állandóan ható kötési és szabad ENERGIA-TELJESSÉGE, e n t r ó p i a nélkül. – Az energia és az entrópia ugyanis – a Teremtő akaratából – duális-viszonyban állnak egymással, így a végtelen energia esetében az entrópia-tartalom nulla. – Az ATYA, mint ENERGIA-TELJESSÉG, a struktúrák, struktúraszintek létének fenntartója, a fejlődés fokozatainak – minden struktúraszinten és a struktúraszintek között – forrása és kibontakoztatója; a Teremtés, a Fenntartás és a Gondviselés feltétel-, cél- és eszköz-rendszerének biztosítója. – Energetikai vetületben az Atya egyben az ETIKAI-TELJESSÉG: birtokolja az Erkölcsi Energia-teljességet; Ő az ERKÖLCSISÉG CSÚCSA, s mint ilyen, az erkölcsi-struktúrák létrehozója, fenntartója és védelmezője.

Az ATYA, mint ENERGIA-TELJESSÉG az energetikai természettörvények létrehozója – ennek révén – a teljes Természet mögött Ő áll. Ugyanakkor ETIKAI-TELJESSÉG is, ezért a természet igazság- és jogrendszerének alapja, létrehozója, fenntartója, végrehajtója, így Bírāja is a Világmindenségnek, és az igazságtalanságoknak, jogtalanságoknak Számonkérője.

1. 2. Mit képesek mindebből befogadni, és tükör-cserepeiken visszatükrözni a természet egyes struktúraszintjei?

– A puszta-lét – vagyis a prébiológiai-lét – struktúraszintje az ATYA – általunk megsejtett – tulajdonságaiból és állapothatározóiból valójában csak a kölcsönhatás létét és mikéntjét, és ezzel együtt az energetikai axiómákat képes befogadni és visszatükrözni. – A kölcsönhatások végbemenetele mindig energetikai alapon történik, ugyanakkor az energiahatások közül a szabadenergiahatás természettörvénye a fejlődésnek a forrása. – Így a puszta-lét struktúraszintjén megnyilvánuló fejlődés valójában az isteni Önkibontakozásnak – „tükör-cserepeken” megvalósuló – tükörképe.

– A biológiai-lét – vagyis az élet – struktúraszintje az ATYA – általunk megsejtett – tulajdonságaiból és állapothatározóiból már az – energetikai alapon – az önmagával való kölcsönhatásra-lépést képes befogadni és visszatükrözni. A szabadenergiahatás emelkedésével – csak igen lassan és csak nagyon fokozatosan – megjelenik a konkrét memória, majd a természeti-jelenségekre történő reflexió, másrészt az időbeli és létbeli dinamizmus, a képességkiteljesítés, és jóval később – bizonyos fokig – az önfelülmúlás, mint a fejlődés fokozatai. Ez azután szubsztrátumát fogja képezni a mindig magasabb-rendű természeti-jelenségnek. – Az élő-élet – állapothatározóival – valójában már némileg magasabb-rendű transzformációja az ÉLET-TELJESSÉGNEK, a fejlődés révén pedig az isteni Önkibontakozásnak – újabb és nagyobb „tükör-cserepeken” megvalósuló – tükörképe. Egyben primitív tükröződése az isteni örök Változatlanságnak az átöröklés révén, az örök Változékonyságnak pedig az életképes mutációk segítségével történő új fajok megjelenése formájában.

– A pszichikai-lét – a tudati- és törekvés-lét struktúraszintje már összetettebb formában fogadja be – és jelentősebb mértékben tükrözi – az Atya általunk megsejthető tulajdonságait és állapothatározóit. – Létében önmaga tudatára – öntudatra – ébred, és ezt az öntudatot az absztrakciók és azokhoz kapcsolódó memória révén továbbfejleszti. A kényszerfeltételek szűkítése útján szabadságfokainak számát növeli, mely ugyan még nem transzformációja, de már jelentősebb – bár még mindig tökéletlen – tükrözése az isteni Önmeghatározásnak. – Az ÉLET-TELJESSÉG befogadása területén eljut a tudatos-létező a többé-kevésbé szabad törekvés, valamint az emberi méltóság bizonyos fokára. – A gondolati szabadság és a választás szabadsága pedig az isteni Önkibontakozás fokozott befogadására irányuló törekvés. –

Energetikai szempontból új energiafajták lépnek be a tudati-létbe: pszichikai- és törekvési-energiák, melyek egyszersmind pszichikailag egységesítő törekvéseket jelentenek a közösség-alkotás, és az előző struktúraszintek bevonása formájában a tudati-lét egész területén. – Ez az energetikai fejlődés – időben, létben, képességkiteljesítésben – lassan az önfelülmúlás irányába halad, így a fokozatosan összeálló tükör-cserepek révén mindig jobban tükrözik az Atya megsejtett tulajdonságait. – De még mindig áthághatatlan messzeségben áll a megsejtett atyai-tulajdonságoktól.

– Az erkölcsi struktúraszint – a Léten, Erőn és Igazon túl, a Jó és a Szép struktúra-elemeinek bizonyos összessége – képes magába fogadni az erkölcsi-energiákat, legalább is kisebb-nagyobb mértékben, melyek az erkölcsi ENERGIA-TELJESSÉGBŐL áradnak. A tudatos és szabad erkölcsi-létező az össze-fogott energiák segítségével transzformálni képes a Létből a Jót, a jóból az Igazat és a Szépet. Így a fejlődés lépcsőfokain – a létbeli-dinamizmuson és a képességkiteljesítésen – túl az önfelülmúlás állapotába képes emelkedni az erkölcsi-létező. Ez az önfelülmúlás már egészen más távlatokat nyit a tudatos és szabad erkölcsi-létező előtt: a transzcendencia-struktúraszintjét, mely az erkölcsiség kategóriája nélkül rejtve maradna a tudati-létező számára. – Az ATYA LÉT-TELJESSÉGÉBŐL, ÉLET-TELJESSÉGÉBŐL, ENERGIA-TELJESSÉGÉBŐL, mely egyúttal az ERKÖLCSI-TELJESSÉGET is tartalmazza, mindebből részesül a tudatos és szabad erkölcsi-létező, és az így összeálló „tükör-cserepekben” feltűnnek az Isten Atyai-képének arcvonásai...

2. A MÁSODIK ISTENI SZEMÉLY: a FIÚ.

A FIÚ: mint az ÖRÖK IGE, a JÓ-TELJESSÉGE. a TUDAT-TELJESSÉGE és az INFORMÁCIÓ-TELJESSÉGE.

2. 1. Mít sejtethetünk meg a FIÚ-ISTEN tulajdonságaiból és állapotathatározóiból?

Ahhoz, hogy képesek legyünk megállapítani: mennyit képesek magukba fogadni a természet egyes struktúraszintjei a FIÚ-ISTEN léthatározományából, és mennyit képesek visszatükrözni azokból, először végig kell gondolnunk az általunk megsejthető tulajdonságokat.

A FIÚ-ISTEN, vagyis az IGE, sejtésünk szerint nem más, mint az ATYA önmagával való kölcsönható-képességének teljessége, tehát az ÖRÖK LÉTEZÉSNEK első ekvivalens transzformációja, mint az Isten ÖNMAGÁNAK-VALÓ-MEGFELELŐSSÉGE. – Tekintettel arra, hogy a Lét önmagának való megfeleléssége: a Jó. Így a FIÚ maga a JÓ-TELJESSÉGE, akiben a TUDAT abszolút formában van jelen, ezért egyszersmind az INFORMÁCIÓ-TELJESSÉGE.

Ezért önmagában birtokolván a végtelen JÓT, a teljes TUDATOT és valamennyi INFORMÁCIÓ-TELJESSÉGÉT, a FIÚT – a MÁSODIK ISTENI SZEMÉLYT – jelölhetjük meg sejtésünk szerint az ISTENI-HUMANIZMUS hordozójaként. Mert – a Filippiiekhez írott Levél szerint (2. 6-8.) – „... az Istennel” – az ATYÁVAL – „való egyenlőséget nem tartotta olyan dolognak, amelyhez föltétlenül ragaszkodnia kell, hanem kiüresítette magát, szolgálai alakot öltött és hasonlónak lett az emberekhez. Külsőjét tekintve olyan lett, mint az ember. Megalázta magát, engedelmeskedett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig.” – Ne csodálkozzunk ezen, hiszen Ő a JÓ-TELJESSÉGE. – Mindezek után megállapíthatjuk: Isten az első – és legnagyobb – HUMANISTA, mert vállalta a FIÚ az emberi létet, az emberi sorsot.

2. 2. Mit képesek ebből magukba fogadni és „tükör-cserepeiken” visszatükrözni a természet struktúraszintjei?

– A puszta-lét struktúraszintjén: kezdetben egyetlen állapotathározót volt képes az anyagi-rendszer befogadni. Ez pedig a Léttel való megegyezőség, vagyis a Jó. – A Jó ugyanis nem más, mint a létező struktúra állapotának a léttel és a lét céljával való megegyezősége. Már pedig valamennyi létező természeti-jelenség megfelel önmaga létének és céljának természet-től fogva. – Sajnos, az ember belenyúlása igen gyakran, – mondhatni: szinte mindig, – rontja ezt a megfelelőséget: a természeti-jelenségek létét és létének való megfelelőségét megrontja, és ezzel megakadályozza a dolgok Jó-voltának visszatükröződését. – Az ELSŐ ISTENI SZEMÉLY – az ATYA – részéről történő állandó energiahatás olyan mértékig képes fejleszteni a puszta-lét struktúraszintjének létezőit, hogy alkalmassá válnak befogadni a Második Isteni Személy – a FIÚ – jelentős hatását: az INFORMÁCIÓS-hatást. – A molekulák, majd a makromolekulák eljutnak egy olyan stádiumba, amikor a természeti-jelenségek lényegébe beírt információk felszínre kerülnek. Akár a kémiai elemek felépülési rendjét tekintjük; akár a kémiai vegyületekben a szénatomok szigma- és pi-kötését; akár a bázisok különböző szekvenciáit a biokémiában. Ezek mind információs-jelenségek, valamennyit az INFORMÁCIÓ-TELJESSÉG bőségéből képesek meríteni, és magukba fogadni a természeti-jelenségek, és valamennyi az Isteni Kiáradásnak „tükör-cserepekben” való visszatükröződése...

– Az élő-lét struktúraszintjén ezek a jelenségek fokozott mértékben vannak jelen. Ha szabad így kifejeznem magamat: növekszenek a „tükör-cserepek”, melyekben a FIÚ-ISTEN kiáradása visszatükröződik. – Ugyanakkor az élő szervezet az információk tömegét képes befogadni: = az enzimeket, mint bio-katalizátorokat;

= a körfolyamatokat és megfordítható körfolyamatokat;

= a térszerkezeteket, melyeknek valódi célját még csak sejtjük, de bizonyosat nem tudunk;

= az RNS és DNS bázis-szekvenciáit, melyek teljes tartalmát még ma sem fejtettük meg;

= a szervezet belső információs-folyamatait, jelző- és visszajelző-rendszerét;

= az idegzet felépítésének mikéntjét;

= az agy neuronjainak felhasználhatóságát és kapcsolatait;

= valamint az ösztönöket működésük mikéntjével.

Mind-mind az élő szervezetet elöntő információs-áradat részei, de egy részük még „vaktükör-cserép”, mert nagyon keveset tudunk róluk...

– A tudati-törekvésű lét struktúraszintje: a TUDAT-TELJESSÉG transzformációja a természet szintjén: „az emberi-jelenség”, mint Theilhard de Chardin mondja. Az emberi-jelenségben – a biológiai szubsztrátumra épülve – nemcsak újabb energia-féleség: a tudati-törekvésű energia kap létformát, hanem az információelméleti és kibernetikai jelenségek is magasabb szinten jelentkeznek, mint az élet struktúraszintjén. – Információelméleti vonatkozásban megjelenik a megismerés posztulátum-rendszere és a hármas absztrakciós-szint műveleteivel. Ugyanakkor kibernetikai szempontból magasabb fokra kerül a szabályozás és a vezérlés, az önkontroll és az önfejlesztés, a kommunikáció a beszéd formájában, a hierarchia pedig, a tudatot és a törekvést birtokló szellemi lélek révén annyira egységessé válik, mint a természet világában még soha. – A tudati-törekvésű lét struktúraszintjének befogadóképessége soha nem látott, és a természet világában nem tapasztalt mértéket ölt. Olyannyira, hogy a TUDAT-TELJESSÉGBŐL_ez a befogadóképesség legjobban a HUMANIZMUSBAN nyilvánul meg, és – számunkra érthetetlen és megmagyarázhatatlan módon – a MÁSODIK ISTENI SZEMÉLY, az IGE, „testté lett”, vállalta az emberi létet, az emberi sorsot, az emberi felelősséget és az emberi küldetést. – Ha szabad így kifejeznem magamat: Benne már, mint valóságos tükörben jelenik meg az ISTENI TUDAT-TELJESSÉG és INFORMÁCIÓ-TELJESSÉG. – De csak Benne!!! – A világ minden más tudata és törekvése csak „összesepert tükör-cserepek”, – igaz,

jóval nagyobbak az előzőeknél, de mégis csak „tükör-cserepek”, – melyekben, jól-rosszul, de mindenképpen tökéletlenül, tükröződik vissza az Isteni Világ...

– Az etikai-lét struktúraszintje, a tudati-törekvés szintre, mint szubsztrátumra épült, az ember számára elérhető legmagasabb természetes struktúraszint. – (Ha még természetes struktúraszintnek nevezhetjük?) – Ez képes legjobban befogadni energetikai-, információs- és kibernetikai-strukturáltságában az IGE által hordozott JÓ-TELJESSÉGET és TUDAT-TELJESSÉGET, valamint a végtelenül tökéletes és teljes INFORMÁCIÓT, persze emberi módra. Így, – hogy Szent Pál hasonlatánál maradjunk, – a lehető legnagyobb „tükör-cserepet” képezi és – emberileg szólva – a lehető legjobban tükrözi a MÁSODIK ISTENI SZEMÉLY által birtokolt isteni állapotathatározókat. – Az erkölcsiség alapja az erkölcsi-jó és a közösségi-jó. Ezek révén az egyén és a közösség képes befogadni a LÉT első transzformációjának, vagyis az ISTENI JÓNAK: a MEGFELELŐSSÉG-TELJESSÉGÉNEK emberi struktúraszintű megvalósulását, ennek következményeivel együtt. Ennek az emberi szintű megvalósulásnak és megfeleléségeknek „tükör-cserepeiben” tűnik fel a FIÚ-ISTEN képe számunkra.

3. A HARMADIK ISTENI SZEMÉLY: a LÉLEK.

(Keresztény Testvéreink SZENT SZELLEMNEK is nevezik.)

A LÉLEK valójában: az IGAZSÁG-, a SZABADSÁG- és a VEZÉRLÉS-TELJESSÉGE.

3. 1. Mit sejtethetünk meg a LÉLEK tulajdonságaiból és állapotathatározóiból?

Ahhoz, hogy képesek legyünk megközelíteni, esetleg meghatározni: mit és mennyit képesek befogadni a természet egyes struktúraszintjei a HARMADIK ISTENI SZEMÉLY állapotathatározóiból, és mennyit képesek visszatükrözni ezekből, először végig kell gondolnunk az általunk megsejthető tulajdonságait a LÉLEKNEK.

– A HARMADIK ISTENI SZEMÉLY, vagyis a LÉLEK – sejtésünk szerint – az ATYA és a FIÚ egymással történő kölcsönhatásának MEGVALÓSULÁSA. Ez a MEGVALÓSULÁS-TELJESSÉG nem más, mint maga az IGAZSÁG-TELJESSÉGE. – Az IGAZSÁG azonban ekvivalens – vagyis azonos – a JÓVAL, mert annak izomorf transzformációja, kölcsönösen egyértelmű leképezése. – Így jutunk a LÉTBŐL a JÓHOZ, onnan pedig az IGAZSÁGHOZ, mely valójában a LÉTNEK és a JÓNAK egymással való megfelelésség SZEMÉLYKÉNT történő VALÓRAVÁLÁSA. – Jól tudom, nehéz ezt a „dadogást” nyomon követni, de hát – valójában – „tükör-cserepekből”, azokban megcsillanó sugarakból következtetünk a NAPRA és a mindent elárasztó NAPFÉNYRE. – De próbáljunk tovább haladni: aki birtokolja az IGAZSÁGOT, az egyben SZABAD is. – „Az igazság szabaddá tesz benneteket...” – A LÉLEK maga az IGAZSÁG-VALÓRAVÁLÁSA, tehát egyúttal a SZABADSÁG-TELJESSÉGE. – A SZABADSÁG viszont az ÖNMEGVALÓSULÁSBAN nyilvánul meg legtökéletesebben. – És ezzel visszakanyarodtunk az ATYÁHOZ, aki maga az ÖNMEGVALÓSULÁS-TELJESSÉGE. – A SZABADSÁGGAL együtt az ATYA a LÉLEKRE bízta a VEZÉRLÉS-TELJESSÉGÉT. Így valójában Ő koordinálja az Isteni Személyek egymáshoz való viszonyát, és a Háromságon belül a HIERARCHIA érvényesülését képviseli.

Figyeljük csak meg Krisztus szavait: „Úgy szerette Isten a világot, hogy egyszülött Fiát adta érte...” – „Mert nem azért szálltam alá a mennyből, hogy a magam akaratát tegyem, hanem annak akaratát, aki küldött...” – „... semmit sem teszek magamtól, hanem azt hirdetem, amire Atyám tanított...” – „Az én ételem az, hogy Atyám akaratát teljesítsem...”

– Búcsú-beszédében pedig azt mondja: „... én majd kérem az Atyát, és más vigasztalót ad nektek, az Igazság Lelkét, aki örökké veletek marad.” – „S a Vigasztaló, a Szentlélek, akit majd a nevemben küld az Atya, megtanít benneteket mindenre...” – „Jobb nektek, ha elmegyek, mert ha nem megyek el, akkor nem jön el hozzátok a Vigasztaló.”
– Döbbenetes szavak ezek! Ki itt a nagyobb?... Ki itt az előbbre való?... Ki irányítja a dolgokat, az eseményeket?... Tükör-cserepekben látunk csupán...

3. 2. Mit képesek a Lélek megsejtett tulajdonságaiból befogadni, és tükör-cserepeiken visszatükrözni a természet egyes struktúraszintjei?

– A puszta-lét struktúraszintjén a LÉLEK megsejtett tulajdonságaiból valójában a rendszerek egységét és egységes működését biztosító hierarchia formájában lenne képes a struktúraszint valamelyest befogadni. De ezt is csak kiegészítve: mégpedig az energetikai-hatás és az információs-hatás révén. – Kibernetikai rendszerekről – a fogalom szoros értelmében – a prébiológiai struktúraszinten még nem beszélhetünk, csupán kvázi-kibernetikai rendszereket értelmezhetünk a bázis-szekvenciákkal rendelkező makromolekuláktól kezdve. – Ez való igaz, de mivel a bázis-szekvenciákat már irányítani és vezérelni szükséges, ez az irányítás és vezérlés még csak primitív formában történik, gyakran előforduló hibákkal. – És mégis – ez a nem-élő anyagi-rendszerekhez kötött – irányítás és vezérlés a természet egyik legjelentősebb tényezője a fejlődés területén: energetikai hatásra ez indítja meg a lébeli-dinamizmust és a képesség-kiteljesítést, vagyis a fejlődés alapfokát és kibontakozását. – A LÉLEK működését és hatásait így képes befogadni a legalacsonyabb fokú természeti-jelenségek rendszere, megalapozva vele a szabadság irányába kibontakozó továbbfejlődési valószínűséget. – Apró tükör-cserepek csupán, de ha értelmünkkel összesöpörjük ezeket a cserepeket, máris – gyengén ugyan – de tükrözik a LÉLEK működését a pusztán-anyagi valóságban...

– A biológiai-lét struktúraszintjén már valódi kibernetikai rendszerek működnek, fokozatosan továbbfejlődve és széttárulva, mindig magasabb szabadságfok-számmal. Így az irányítás és vezérlés a SZABADSÁG irányába mutat, fokozatosan megvalósítva az önkontrollt és az önfejlesztést. – Ugyanakkor az energia-duálisának, az entrópiának működése következtében széttárul a növény- és állat-világ. Egyetlen sudarát hagyva meg a szabadság igazi fejlődésének – a monofiletizációnak – mely az ember kifejlődéséhez vezetett: létrehozván a szenzoreflexivitásnak azt az energetikai-, információs- és kibernetikai-szintjét, mely a tudati-lét szubsztrátumát képes lesz majd létrehozni. – Szerte-szétszóródó tükör-cserepek képezik az élő-lét struktúraszintjét, melyekben feltűnik a „Napsugár”, de a legtöbb tükör-cserepben éppen csak felvillan. Egyetlen fílum mutatja a SZABADSÁG irányát. Az Élet Fájának egyetlen ágán tűnik fel a HIERARCHIA-TELJESSÉG hajtása... Úgy tűnik: a LÉLEK választja ki a tudat és törekvés nagy „tükör-cserepét”, hogy legyen, ami – vagy aki – befogadja és visszatükrözi – igaz, még csak a maga primitív módján – a Háromságos Istent...

– A tudati- és törekvés-lét struktúraszintje már valóságos transzformációja a LÉLEKNEK. – Úgy értem, hogy az eddigi struktúraszintek közül legtöbbet, viszonylag leghatékonyabban ez tud befogadni a LÉLEK megsejtett tulajdonságai közül. – Az IGAZSÁG az előző struktúraszinteken, mint a LÉTNEK és a JÓNÁK való megfeleléség, jelentkezik. Ugyanakkor a tudat és a törekvés struktúraszintjén már nemcsak megfeleléséget jelent, hanem a természet és a történelem törvényszerűségeinek alapját, tartalmát és megvalósulását. A tudati- és törekvés-lét struktúra képessé válik – az elvonatkoztatás révén – a tapasztalatból, a logikából és a rendszerelméletből megismerni az IGAZT, és segítségükkel a tapasztalati, logikai és rendszerelméleti tudományokban felismerni az IGAZSÁGOT. – A SZABADSÁG vonatkozásában ezen a struktúraszinten válik valóra a tudatos és szabad SZEMÉLYISÉG, valamint a tudatos és szabad KÖZÖSSÉG. Ez nemcsak a szabad tudatot és szabad törekvést hordozza,

hanem személyiségeiben és közösségeiben a természet és történelem igazságait is képes befogadni. Persze, több-kevesebb sikerrel... És mindezek mellett a HIERARCHIA folyamatait is – az irányítást és a vezérlést, az ellenőrzést és a fejlesztést, valamint a külső és belső kommunikációt – képes megragadni. Ugyancsak kisebb-nagyobb mértékben... Mert Szent Pál szerint: „Most még csak töredékes a tudásunk...”, de a tükör-cserepeken mindig több tükröződik az IGAZSÁG-LELKE, a SZABADSÁG-LELKE és a VIGASZTALÓ segítségével...

– Az erkölcsi-lét struktúraszintje képes legtöbbet befogadni a LÉLEK sugárzásából: IGAZ, SZABAD és erkölcsiségében RENDEZETT az eddigi struktúrák között. A LÉLEK-AJÁNDÉKAI pedig kibernetikai-folyamatokként jelentkeznek az erkölcsi struktúrákban, és úgy tükrözik vissza a LÉLEK sugárzását. – Az erkölcsi struktúraszinten a LÉLEK válik a HIERARCHIA irányítójává azokkal az adományokkal, melyekről Szent Pál ír a Rómaiaknak. „A nekünk jutott kegyelem szerint adományaink is különbözőek: aki prófétálást kapott, tegyen tanúságot a hit szerint; aki tisztséget kapott, töltsé be tisztségét; aki tanító, tanítson; aki a buzdítás ajándékát kapta, buzdítson; aki előljáró, legyen gondos; aki irgalmasságot gyakorol, tegye örömmel. Szeressetek tettetés nélkül, irtózzatok a rossztól, ragaszkodjatok a jóhoz. A testvéri szeretetben legyetek gyöngédek egymáshoz, a tiszteletadásban előzzétek meg egymást... A reménységben legyetek derűsek, a nyomorúságban béketűrők, az imádságban állhatatosak.” (Róm 12. 5-12.) – Véleményem szerint a LÉLEK Ajándékai mellett ezek azok a „karizmák”, melyek bizonyosan a LÉLEKTŐL származnak. (Nem kell ahhoz „nyelveken beszélnünk”, tapsolva énekelnünk és táncolnunk, hogy a LÉLEK Sugárzását visszatükrözzük...)

4. A HÁROM ISTENI SZEMÉLYT A SZERETET KAPCSOLJA ÖSSZE EGY-ISTENNÉ.

4. 1. A szeretet-megmaradás elvének megsejtése és megközelítése.

A keresztény katekizmus alapvető kérdései a következők:

- Hány Isten van?
- Csak egy Isten van.
- Az Istenben hány Személy van?
- Az Istenben három Személy van: az ATYA, a FIÚ, a SZENTLÉLEK.

Minden keresztényt „az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében” keresztelnek meg. – A keresztelés előtt azonban az Atyában, a Fiúban és a Szentlélekben való hitről kell vallomást tennie a keresztelendőnek, illetve a keresztelendő nevében a keresztszülőnek: „Minden keresztény hitének alapja a SZENTHÁROMSÁG”.

– Tehát egy Isten van: a mindenható Atya és az Ő egyszülött Fia és a Szentlélek a SZENTHÁROMSÁGBAN.

De mi az, ami a HÁROM ISTENI SZEMÉLYT a Háromságos-Istenben egyetlen Istenné összetartja?

– Sejtésünk szerint a SZERETET az, ami az Isteni Személyeket egybekapcsolja, és a SZERETET-MEGMARADÁSÁNAK ELVÉT tartjuk annak az örök törvényszerűségnek, mely a Szentháromságon belül a Három Isteni Személyt egyetlen Isteni-Közösséggé teszi.

– A SZERETET maga a legfőbb elv, amely a LÉTET, JÓT, IGAZAT és SZÉPET egyetlen elválaszthatatlan EGYSÉGGÉ forrasztja. Ez a SZERETET ÖRÖK és VÁLTOZATLAN. Ez kapcsolja EGGYÉ az öröktől létező HÁROM ISTENI SZEMÉLYT.

Maga a HÁROMSZEMÉLYŰSÉG ÉS ANNAK ÖRÖK EGYSÉGE olyan misztérium, melyet természetes gondolkodásunkkal megérteni nem tudunk, etikai-struktúránkkal is csupán megközelíthetünk. – Ugyanakkor teljes bizonyossággal képesek vagyunk hinni, mert a transzcendens információn – a KINYILATKOZTATÁSON – keresztül maga Isten közölte velünk egyéni és közösségi életét, Háromszemélyűségét. És Isten maga a garancia, melyre hitünk bizonyossága támaszkodik.

Az ATYA, a FIÚ és a LÉLEK megsejtett tulajdonságait és állapotatózóit – az előzők során – megkíséreltük az egyes struktúraszintekre transzformálni, és – úgy vélem – láttuk, hogy az egyes struktúraszintek hogyan és mennyit képesek befogadni a megsejtett Istentulajdonságokból, és tükör-cserepeiken visszasugározni azokat. – A következőkben megkíséreljük a SZERETET-MEGMARADÁS ELVÉNEK transzformációját: mennyit képesek abból befogadni az egyes struktúraszintek.

4. 2. A megsejtett SZERETET-MEGMARADÁS ELVÉNEK struktúraszintű leképezési kísérlete és lehetősége.

A természetnek – vagyis a szubtranszcendenciának – alapvető törvénye: az energia-megmaradásának elve. Ez úgy is fogalmazható: „a tömeg és az energia ekvivalenciája”, tekintettel arra, hogy mindkettő az anyag alapállapotának tekinthető.

A transzcendencia alapvető törvényszerűsége: „a szeretet-megmaradásának elve”, melyet úgy is fogalmazhatunk, hogy „a kegyelem és a szeretet ekvivalenciája”, tekintettel arra, hogy mind a kettő – a kegyelem is, a szeretet is – a transzcendencia alapállapotának tekinthető.

Ha a SZERETETET próbáljuk megfogalmazni, akkor az ISTENI LÉT fogalmából kell kiindulnunk. – Amikor ez az ISTENI LÉT azonosul önmagával, akkor sejthetjük meg az ISTENI JÓ fogalmát, mert a jó minden esetben az, ami önmaga létével azonosul. – Ha aztán ez az ISTENI JÓ kinyilvánítja önmagát, akkor beszélhetünk az ISTENI IGAZRÓL. És minthogy – sejtésünk szerint – ez az ISTENI IGAZ önmagával összhangban és abszolút tündöklő formában válik öröktől fogva valóra, akkor csodáljuk meg az ISTENI SZÉPET. – Úgy sejtjük, hogy ez nem más, mint az örök és végtelen KEGYELEM, mely ekvivalens az örök és végtelen SZERETETTEL. – Így jutunk el a SZERETET-MEGMARADÁS ELVÉHEZ, mely örök és végtelen formában kapcsolja össze a HÁROM ISTENI SZEMÉLYT a HÁROMSÁGOS-ISTENNÉ.

A Háromságos Egy Isten tehát: az ATYA, a FIÚ és a LÉLEK tökéletes egysége a SZERETETBEN, és ezáltal a SZERETET-MEGMARADÁS ELVÉNEK forrása, megvalósulása és tökéletes beteljesülése, vagyis: az ISTENI SZÉPSÉG-TELJESSÉGE.

Vajon be tudják-e fogadni a SZERETET-MEGMARADÁS ELVÉT a természet struktúraszintjei, és ha igen: milyen formában? ...

– A puszta-létezők struktúraszintje a SZERETET-MEGMARADÁS ELVÉT úgy fogadja be, mint az energia-megmaradás elvét, és az abból származó természettörvényeket.

– A biológiai-létezők struktúraszintje a SZERETET-MEGMARADÁS ELVÉT úgy fogadja be, mint a biokémiai és biológiai energia-megmaradás elvét, és az abból származó biofizikai, biokémiai és biológiai természettörvényeket: a kapcsolási- és kötési-törvényeket, a folya-

matok- és körfolyamatok-elvét, a belső szerkezetek és térszerkezetek törvényeit, a biológiai-struktúraszint nyitottságát a pszichikum felé...

– A tudati- és törekvési-létezők struktúraszintje a SZERETET-MEGMARADÁS ELVÉT úgy fogadja be, mint a pszichikai és pszichológiai energia-megmaradás elvét és az abból származó törvényszerűségeket: a reflexió és absztrakció törvényeit, a transzformáció és kreáció törvényeit, az intuitív és heurisztikus gondolkodási folyamatok törvényeit, a pszichikai modell-alkotás és modell-leképezés törvényeit, a pszichikai struktúraszint nyitottságának-elvét az erkölcsiség felé...

– Az erkölcsi-létezők struktúraszintje a SZERETET-MEGMARADÁSÁNAK ELVÉT, már amit ebben a megfogalmazási módban képes befogadni, – mondhatnám úgy is, hogy legalacsonyabb-rendű formájában, – az erkölcsi-megmaradás elvét, és az abban gyökerező erkölcsi és szociológiai törvényszerűségeket. Ezek – megközelítőleg – a következők: az erkölcsi strukturáltság és az etikai magatartás törvényeit, az integrális humanizmus felépítésének és folyamatainak törvényeit, a tudatos és szabad erkölcsi személyiség, mint az egyéni- és közösségi-jó hordozójának magatartás-törvényeit, a transzcendens fejlődés vállalását...

Innen kezdve már a természetfeletti, transzcendens-létezők struktúraszintjei következnek. Ezek mindig többet és mélyebben tudnak befogadni a SZERETET-MEGMARADÁS ELVÉBŐL és az abban gyökerező természettörvényekből. – Róluk alig tudunk valamit. Logikailag bizonyos következtetéseket levonhatunk ugyan, de jelentősebb dolgokat csak a Kinyilatkoztatás, mint Transzcendens Információ, benne az Apokalipszis Könyve mond róluk.

Ha most a Lét- és Értékrendet próbáljuk figyelemmel kísérni, megsejthetjük, hogy a LÉT- és ÉRTÉK-REND CSÚCSÁN – végtelen messzeségben és öröklétben – az ISTENI-LÉTET, az ISTENI-JÓT és ISTENI-IGAZAT birtokló ISTENI SZEMÉLYEK állnak, kiket az ISTENI-SZÉPSÉG, mint az ISTENI-SZERETET kapcsol HÁROMSZEMÉLYŰ EGYSÉGBE.

Ugyanakkor megállapíthatjuk, hogy egyes létstruktúrák annál értékesebbek, minél többet tudnak befogadni – a maguk módján, ahogy telik tőlük – a SZERETET-MEGMARADÁS ELVÉBŐL. – És ennek megfelelően: a létező létstruktúra annál magasabb helyet foglal el a létezők között a Létrendben, minél magasabb – a befogadott SZERETET-MEGMARADÁSI ELV következtében – a SZERETET ÉRTÉK-TARTALOM.

X X X

„Ma még tükör-cserepekben látunk...” – S ez a mi látásunk annál mélyebbre és annál messzebbre terjed, minél többet tudunk befogadni a SZERETET-MEGMARADÁS ELVÉBŐL. – S tekintettel arra, hogy a SZERETET és a KEGYELEM ekvivalens:

A KEGYELEM ÚTJÁN JUTHATUNK MINDIG KÖZELEBB ISTENHEZ...